

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

2019

ARCHEOLOGIE NOTA
Avelgemstraat
te Kuisbergen (Oost-Vlaanderen)

ADEDE Archeologisch Rapport 404

Muller O. & Devalckeneer L.

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 404

Archeologienota Avelgemstraat te Kluisbergen (Oost- Vlaanderen).

MULLER O.

DEVALCKENEER L.

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2019
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

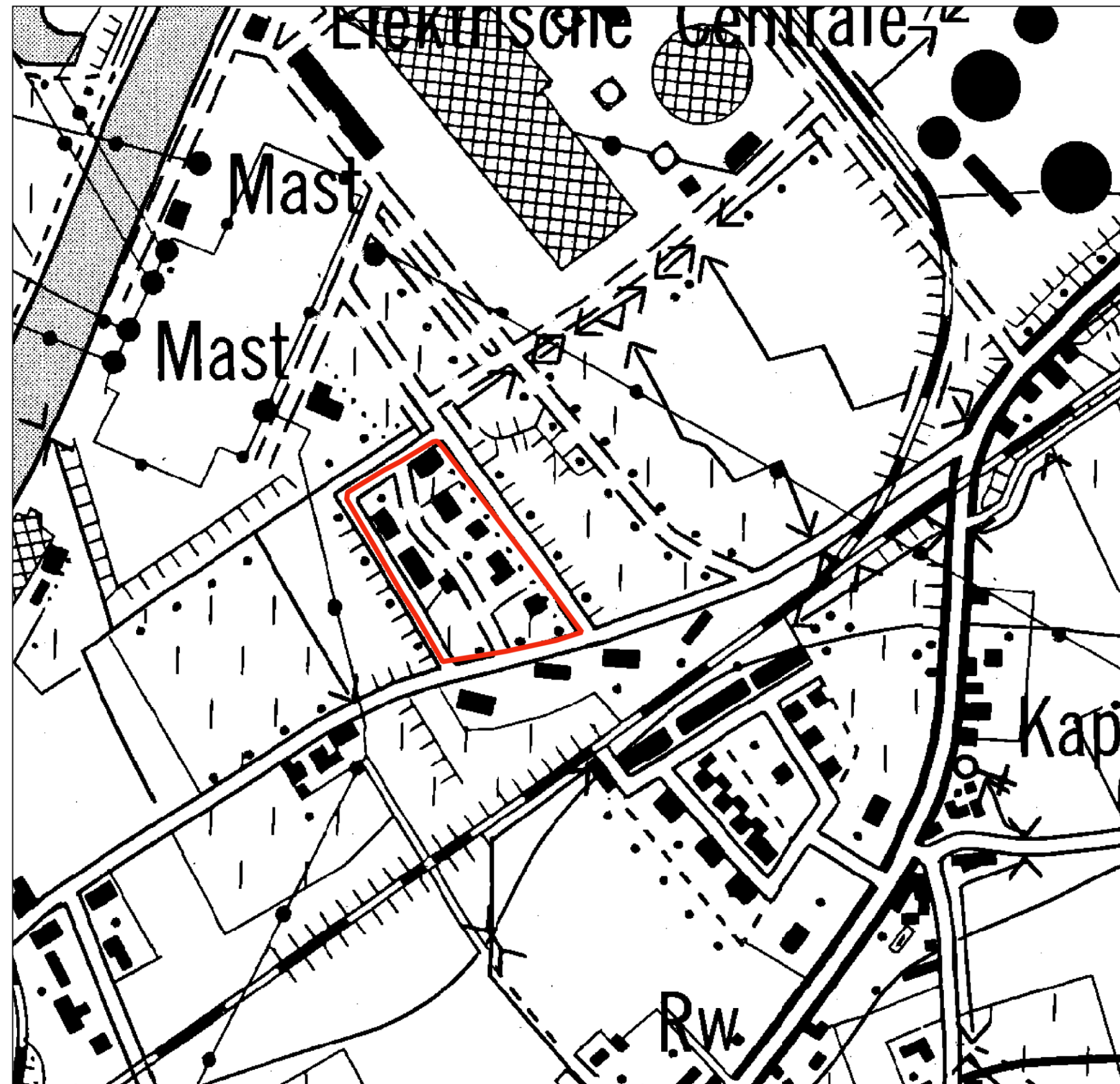
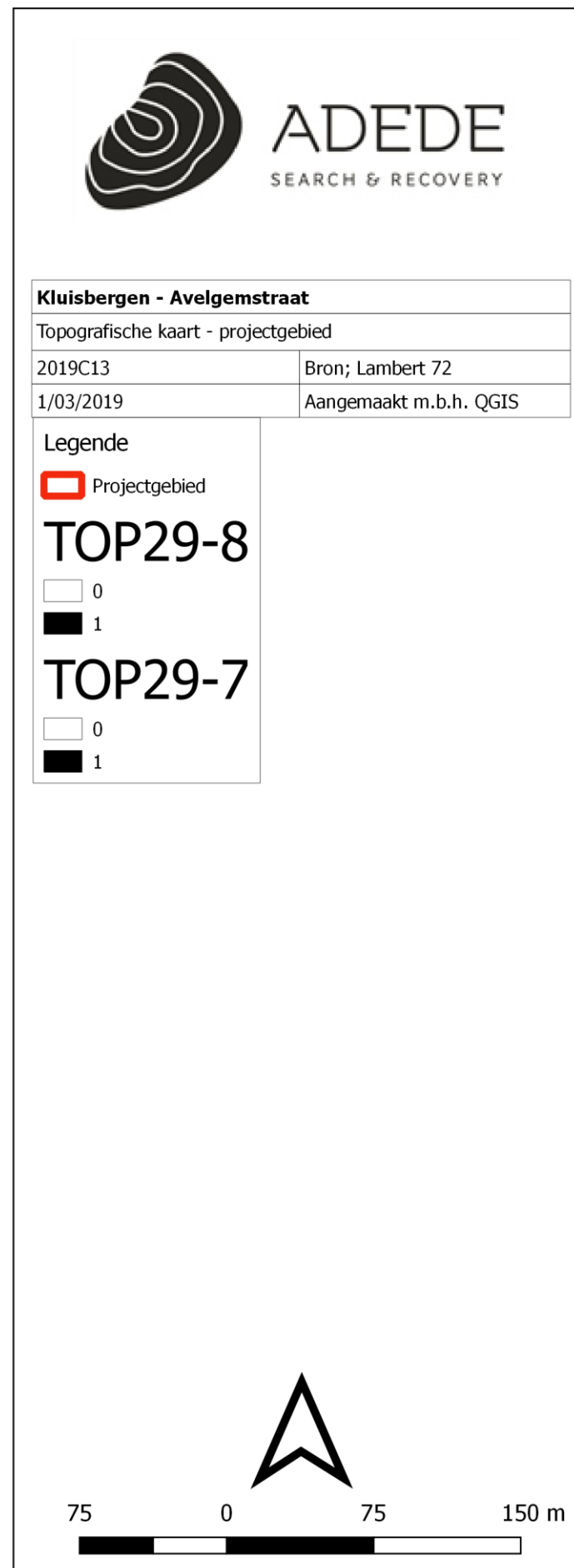
Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 5 -
2	Bureauonderzoek	- 10 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 10 -
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	- 10 -
2.3	Doel van het onderzoek	- 10 -
2.4	Huidige situatie projectgebied	- 10 -
2.5	Beschrijving geplande werken.....	- 11 -
2.6	Randvoorwaarden	- 11 -
2.7	Werkwijze	- 11 -
3	Assessmentrapport.....	- 21 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 21 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 24 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 24 -
3.2.2	Quartaair geologisch	- 25 -
3.2.3	Bodem	- 26 -
3.2.3.1	Bodemtypekaart.....	- 26 -
3.2.3.2	Potentiële bodemerosie	- 27 -
3.2.3.3	Erosiegevoeligheid.....	- 28 -
3.2.3.4	Landgebruik	- 29 -
3.2.3.5	Gewestplan.....	- 30 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	- 32 -
3.3.1	Algemene historische situering	- 32 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 36 -
3.3.2.1	Fricx-kaarten (1712)	- 36 -
3.3.2.2	Kaart van Ferraris (1771 – 1778)	- 37 -
3.3.2.3	Atlas der Buurtwegen (1840)	- 38 -
3.3.2.4	Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)	- 39 -
3.3.2.5	Kaart van Popp (1842 – 1879)	- 40 -
3.3.2.6	Luchtfoto 1971	- 41 -
3.3.2.7	Luchtfoto 2013	- 42 -

3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	- 43 -
3.4.1	Archeologienota's.....	- 43 -
3.4.2	CAI.....	- 44 -
4	Besluit.....	- 50 -
4.1	Algemeen besluit.....	- 50 -
5	Bibliografie.....	- 53 -
6	Lijst van figuren	- 55 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2019C13
Site	Kluisbergen - Avelgemstraat
Projectsigle ADEDE	KLU-AVE
Ligging	Avelgemstraat 9690 Kluisbergen Oost-Vlaanderen
Topografische kaart	Zie plan
Kadaster	Kluisbergen 1 AFD/RUIEN A 0295/00Y002 0295/00F002 0295/00K002 0295/00K000 0295/00S000 0295/00W000 0295/00H002 0295/00R002 0295/00G002 Zie plan
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerven	Inplanting van een bedrijfsgebouw
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Simon Claeys 2017/00184 Alexander Cattryse 2017/00187
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Muller O. & Devalckeneer L, 2019, Archeologienota Avelgemstraat te Kluisbergen (Oost-Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 404, Gent.
Grootte projectgebied	Ca. 1,280 ha
Periode uitvoering	Maart 2019
Themen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Verstoorde zones	Bestaande woningen met kelders, verhardingen, bomen, weg

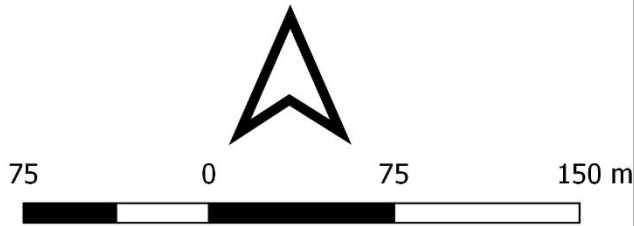

Kluisbergen - Avelgemstraat	
Orthofoto 2018 - projectgebied	
2019C13	Bron; Lambert 72
1/03/2019	Aangemaakt m.b.h. QGIS

Legende

- Projectgebied
- Orthofotografie
- Orthofotomozaïek
- middenschalg
- winteropnamen
- kleur
- 2018
- Vlaanderen

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Kluisbergen Avelgemstraat	
GRB - projectgebied	
2019C13	Bron; Lambert 72
1/03/2019	Aangemaakt m.b.h. QGIS

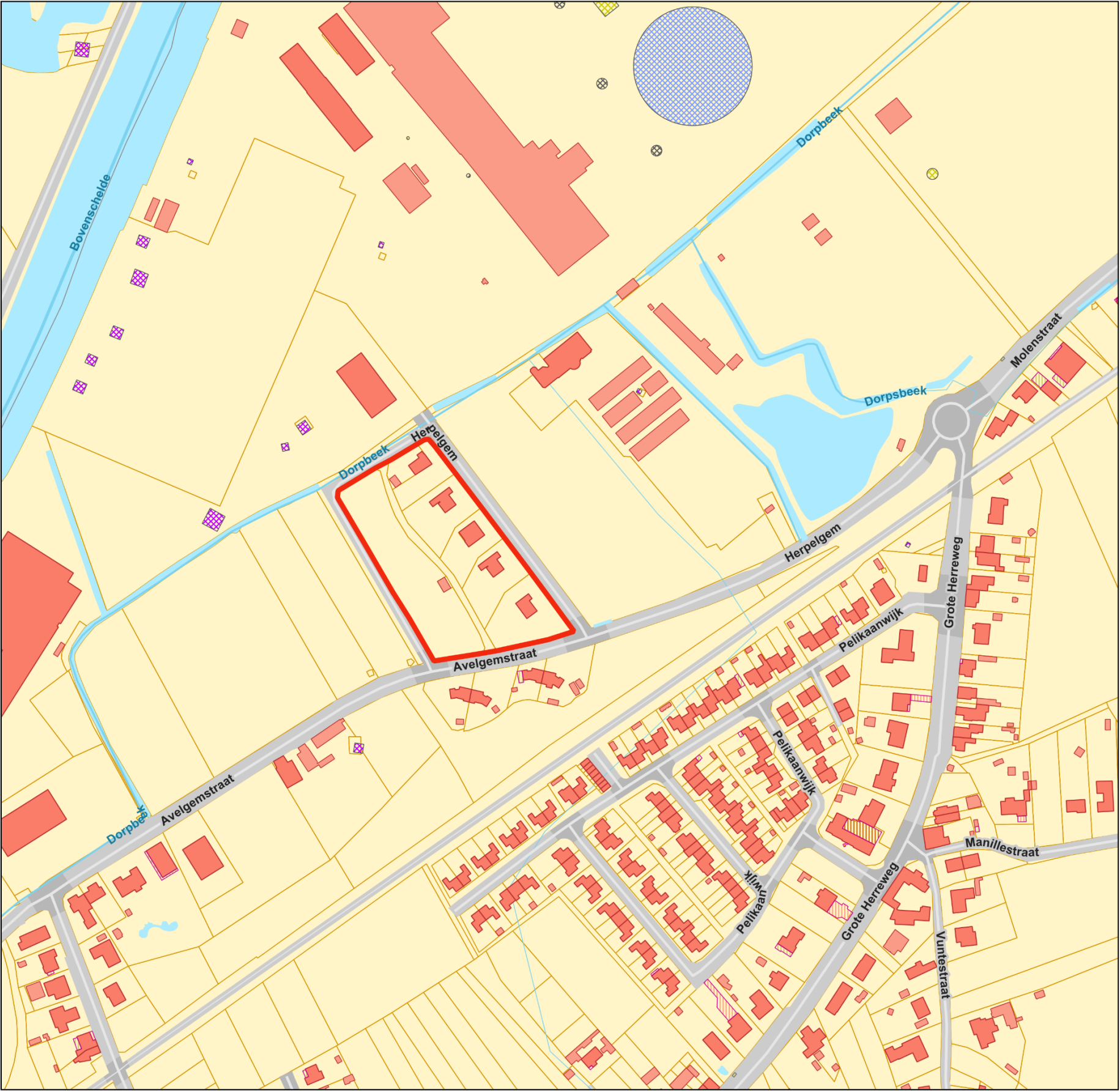
Legende

 Projectgebied

GRB-basiskaart

75075150 m

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Kluisbergen - Avelgemstraat	
Projectgebied - Verstoorde zones	
2019C13	Agiv; Lambert 72
15/03/2019	Aangemaakt m.b.h. QGIS

Legende

Projectgebied

verstoorde zones

GRB-basiskaart

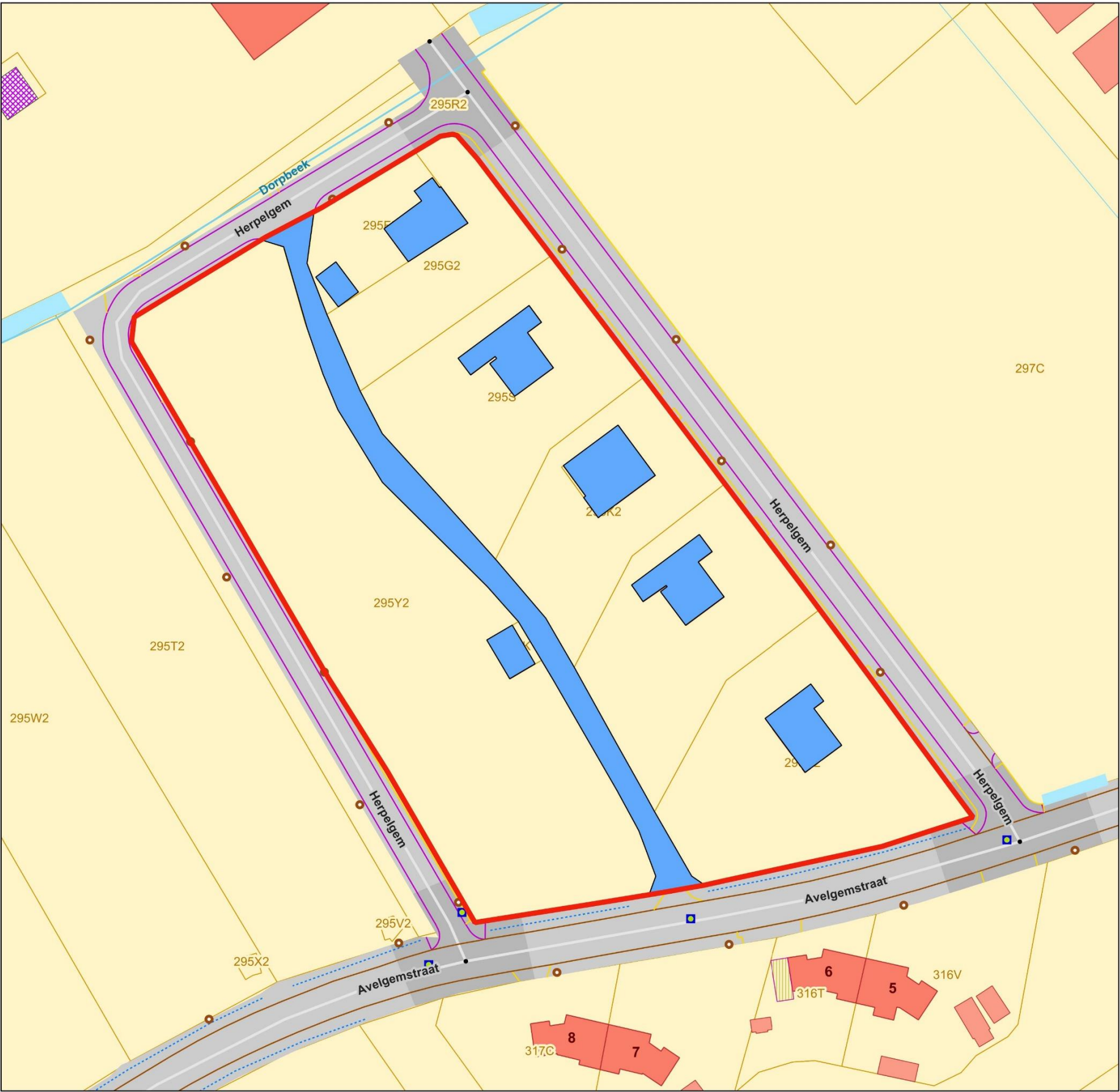

25

0

25

50 m

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen de contouren van het onderzoeksgebied is tot op heden nog geen archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. Op de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) worden wel een aantal meldingen aangegeven in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied. Deze worden verder toegelicht onder '3.4. Archeologische situering van het onderzoeksgebied'.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem 5000m² of meer beslaat. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het huidige projectgebied strekt zich over verschillende percelen met op de oostelijke helft een vijftal woningen voorzien van verharde oprijlanen, tuinen en bomen. Elk van deze huizen is ook voorzien van een kelder van minimum 10 m². Tevens doorsnijdt een weg het perceel in noordwest-zuidoost richting. De westelijke helft geeft ruimte aan een klein gebouw maar is verder niet voorzien van enige verharding maar kent wel lage begroeiing en enkele bomen. Het onderzoeksgebied wordt ten zuiden begrensd door de Avelgemstraat, terwijl zowel de noordelijk, oostelijke als westelijke zijde door dezelfde straat genaamd Herpelgem, worden omgeven.

2.5 Beschrijving geplande werken

De opdrachtgever voorziet de inplanting van een nieuw bedrijfsgebouw op het projectgebied voorzien van laad- en loskaaien als ook zo'n 40-tal parkeerplaatsen. Het gebouw geeft ruimte aan een loods (6517 m²) en showroom met bureel en sanitair (360m²) langs de zuidoostelijke zijde. Langs de noordoostelijke zijde wordt plaats gegeven aan een expeditie-bureel, refter, vestiaires en sanitair. Boven deze ruimtes bevindt zich een verdiep van 567 m². Een verdieping boven de showroom bevat opnieuw bureaus en technische ruimtes. Langs de noordwestelijke zijde wordt ruimte voorzien voor mogelijke uitbreidingen (2415 m²). Als funderingstype worden paalfunderingen gebruikt waarvan de plaatsing van de funderingsmassieven een uitgravingen van ongeveer 140cm diepte zullen vereisen. De uitzondering vormt de laad-en loskade langs de oostelijke zijde van het geplande bedrijfsgebouw. Op bijgevoegde snedes AA en CC is te zien dat dit gedeelte enigszins dieper gelegen is. De onderkant van de vloerplaat bevindt zich op een diepte van ongeveer 1,4 m. De funderingsmassieven op deze locatie zullen een uitgraving van ongeveer 2,4 m vergen.

2.6 Randvoorwaarden

Aangezien er zich op het onderzoeksgebied nog te slopen gebouwen, verhardingen en bomen bevinden, dient bij mogelijk verder archeologisch (voor)onderzoek met ingreep in de bodem hier het uitgesteld traject gevolgd te worden.

2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

Overzicht geconsulteerde kaarten:

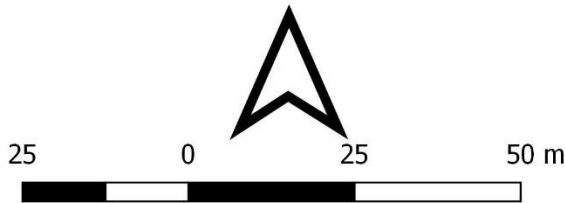
- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede bestaande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart
 - Orthofoto
 - Kadasterkaart
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
 - Tertiair geologische kaart
 - Quartair geologische kaart
 - Bodemtypekaart
 - Potentiële bodemerosiekaart
 - Erosiegevoeligheidskaart
 - Bodemgebruiksbestand
 - Gewestplan
- Historische situering:
 - Cartes des Pays-Bas van Fricx, 1744
 - Kaart van Ferraris, 1777
 - Atlas der Buurtwegen, 1840
 - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
 - Kaart van Popp, 1842-1879
 - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
 - Inventaris Onroerend Erfgoed

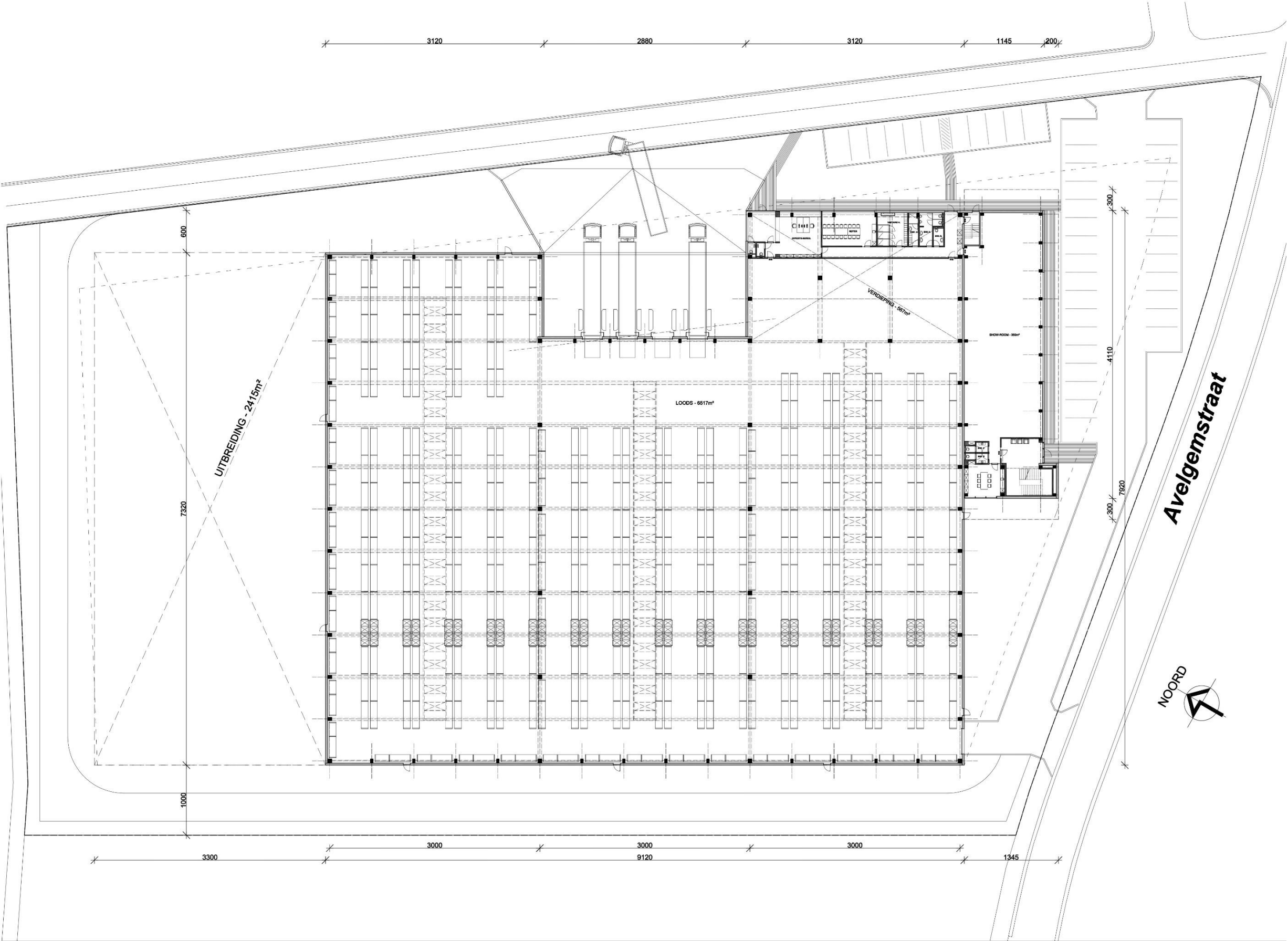

Kluisbergen - Avelgemstraat	
Projectgebied - Bestaande situatie	
2019C13	Bron; Lambert 72
15/03/2019	Aangemaakt m.b.h. QGIS

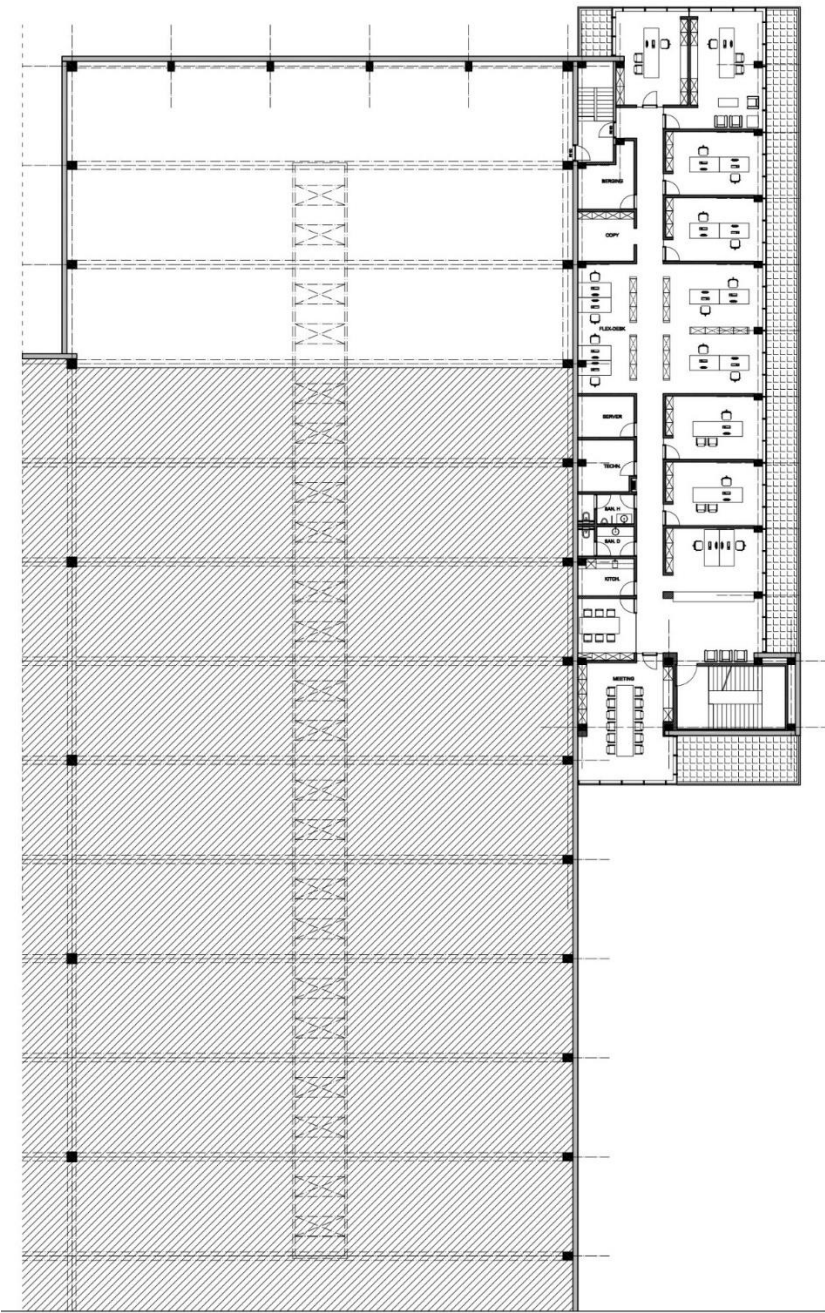
Legende

- Projectgebied
- Orthofotografie
- Orthofotomozaïek
- middenschalg
- winteropnamen
- kleur
- meest recent
- Vlaanderen

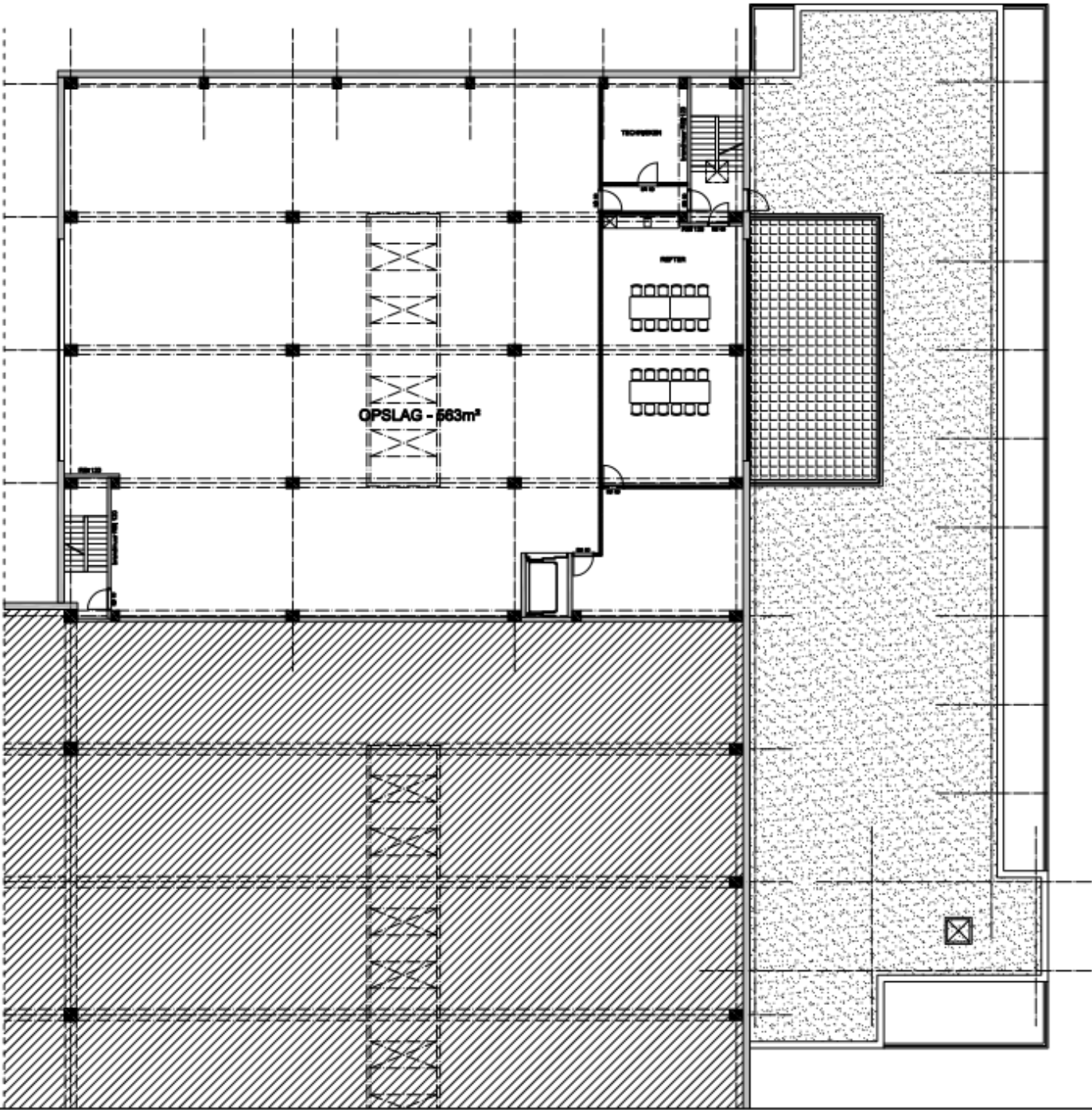

GRONDPLAN - niv 0

GRONDPLAN - niv +1

1/200

GRONDPLAN - niv +2

1/200

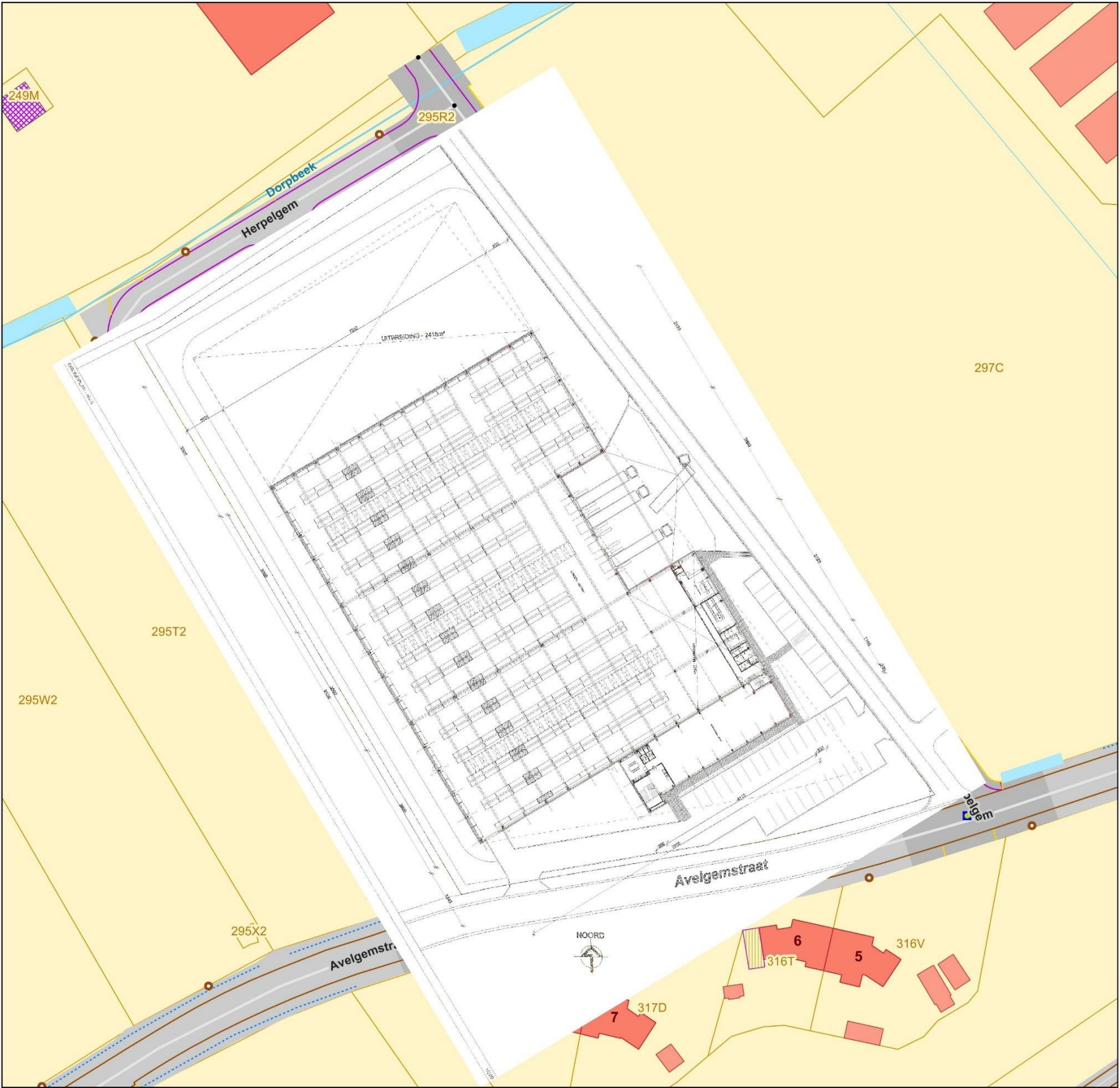
ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Kluisbergen - Avelgemstraat	
GRB - Geplande toestand	
2019C13	Agiv; Lambert 72
15/03/2019	Aangemaakt m.b.h. QGIS

Legende

GRB-basiskaart

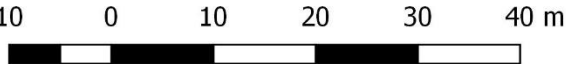

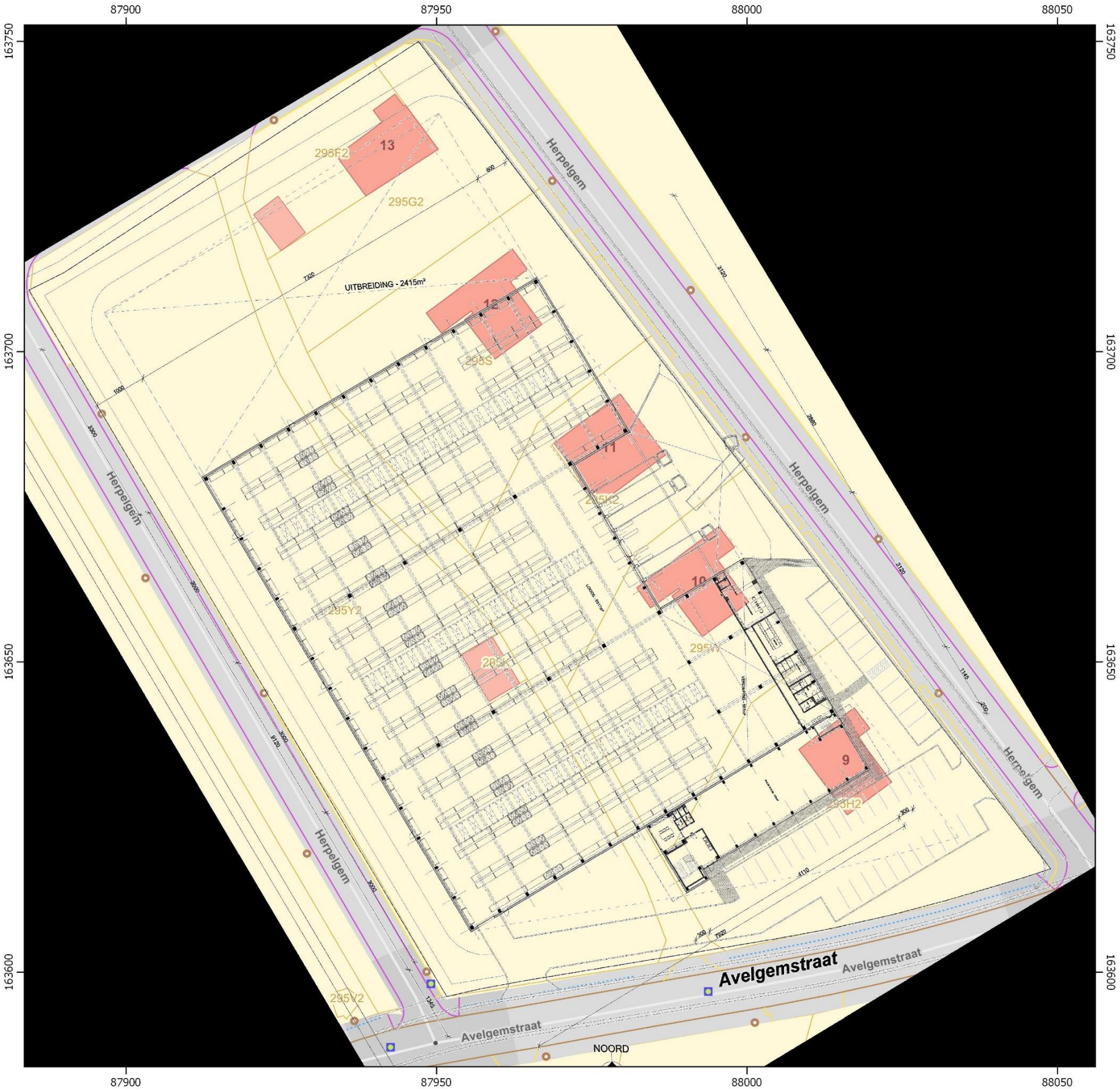
ADEDE
SEARCH & RECOVERY

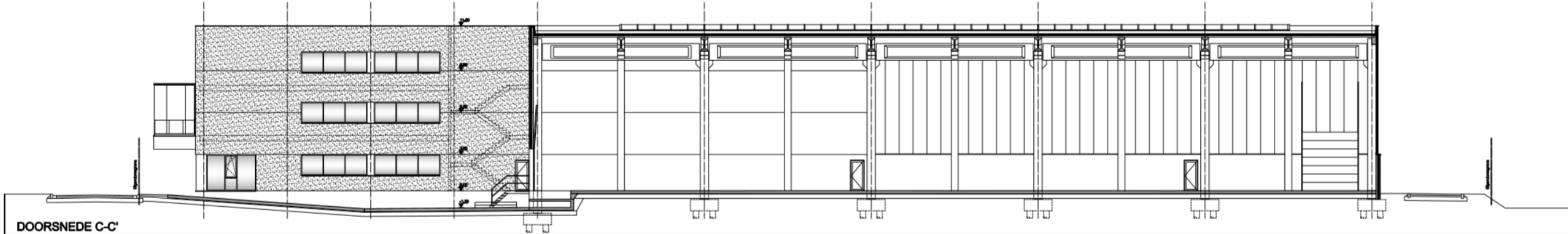
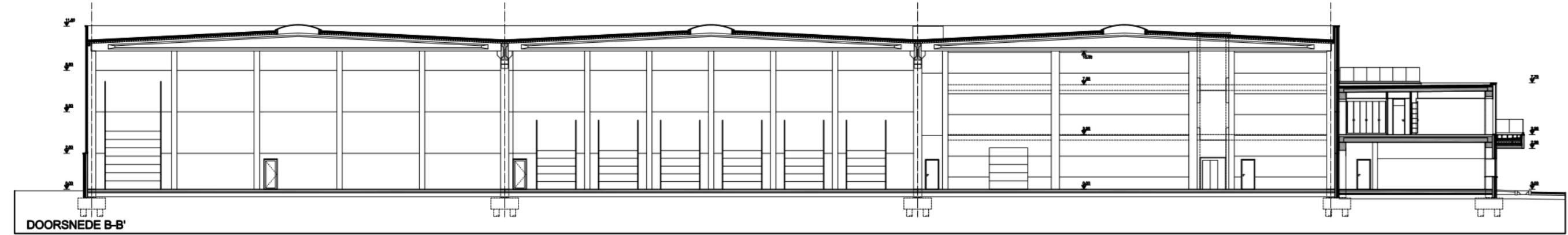
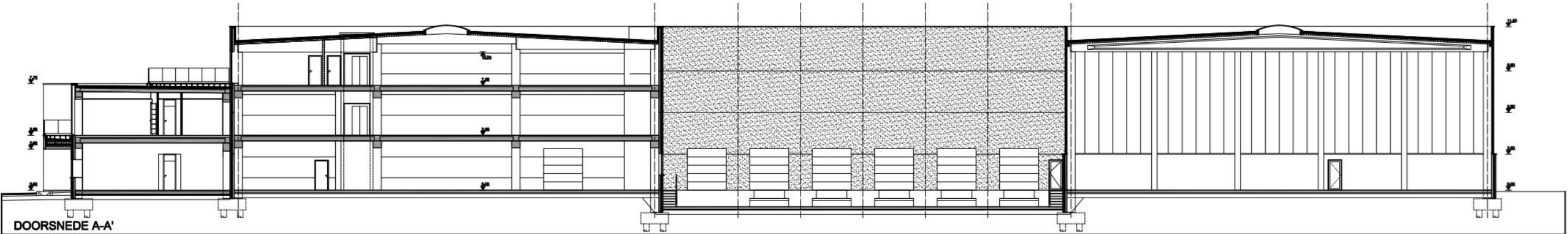
Kluisbergen - Avelgemstraat	
GRB - geplande toestand	
2019C13	Agiv; Lambert 72
26/04/2019	Aangemaakt m.b.h. QGIS

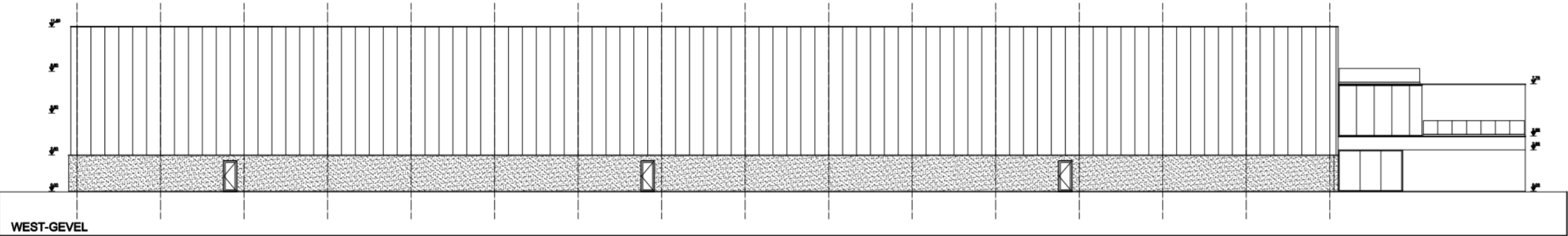
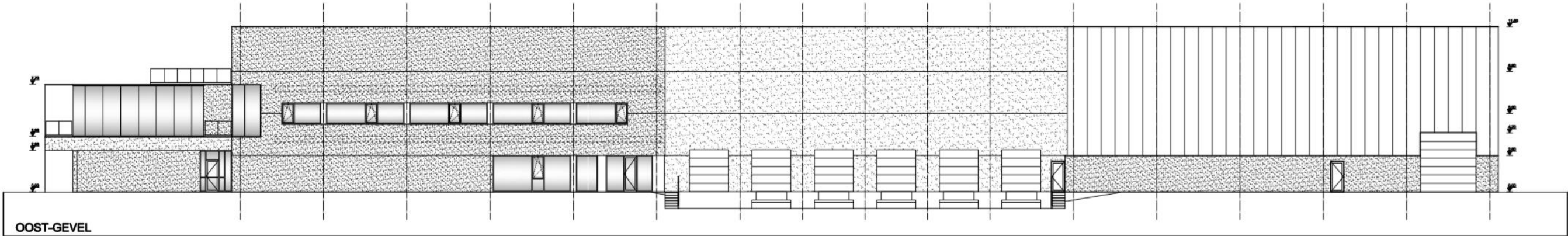
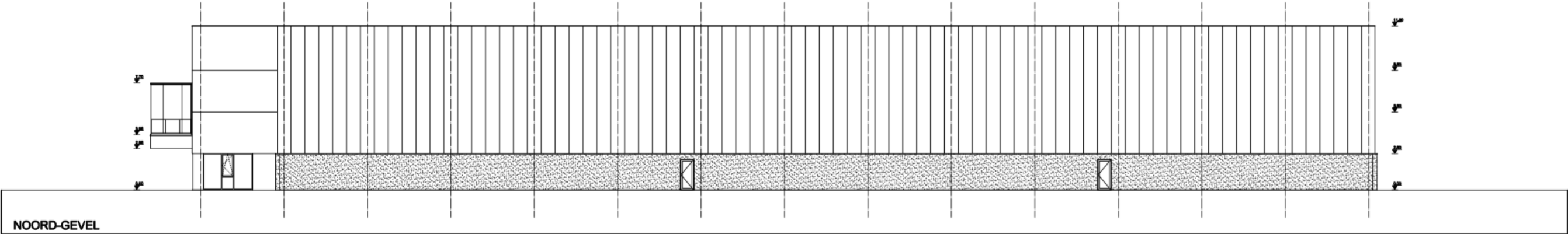
Legende

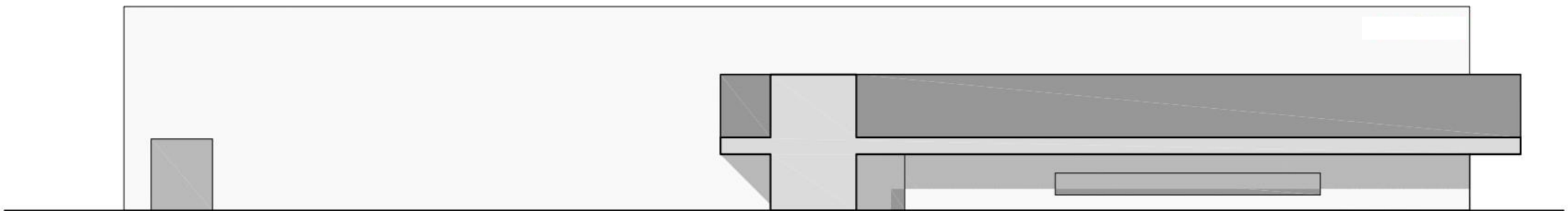
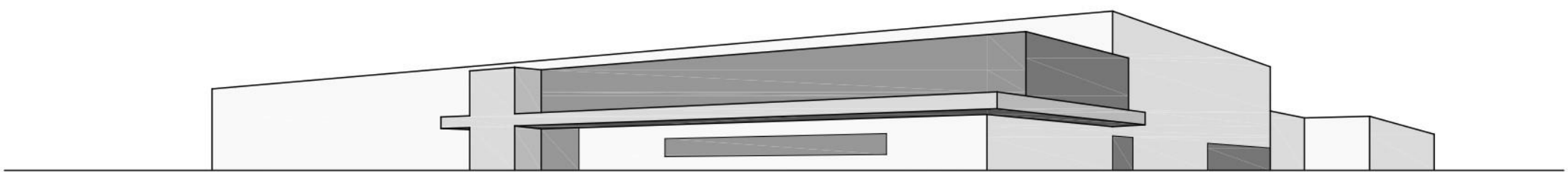
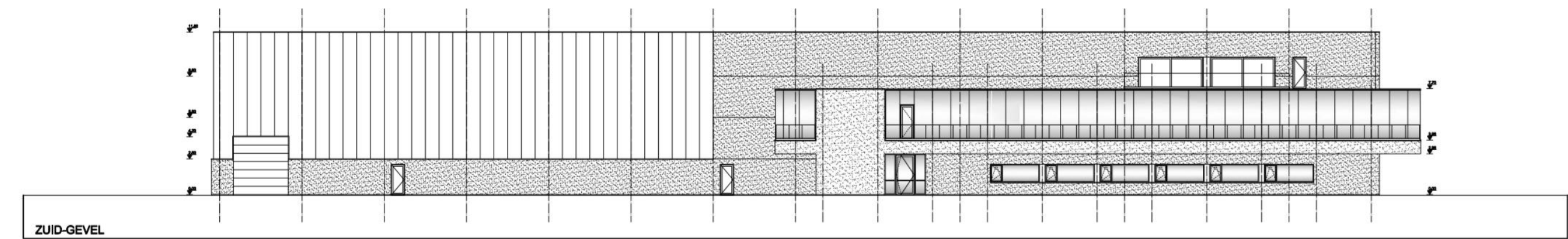
GRB-basiskaart

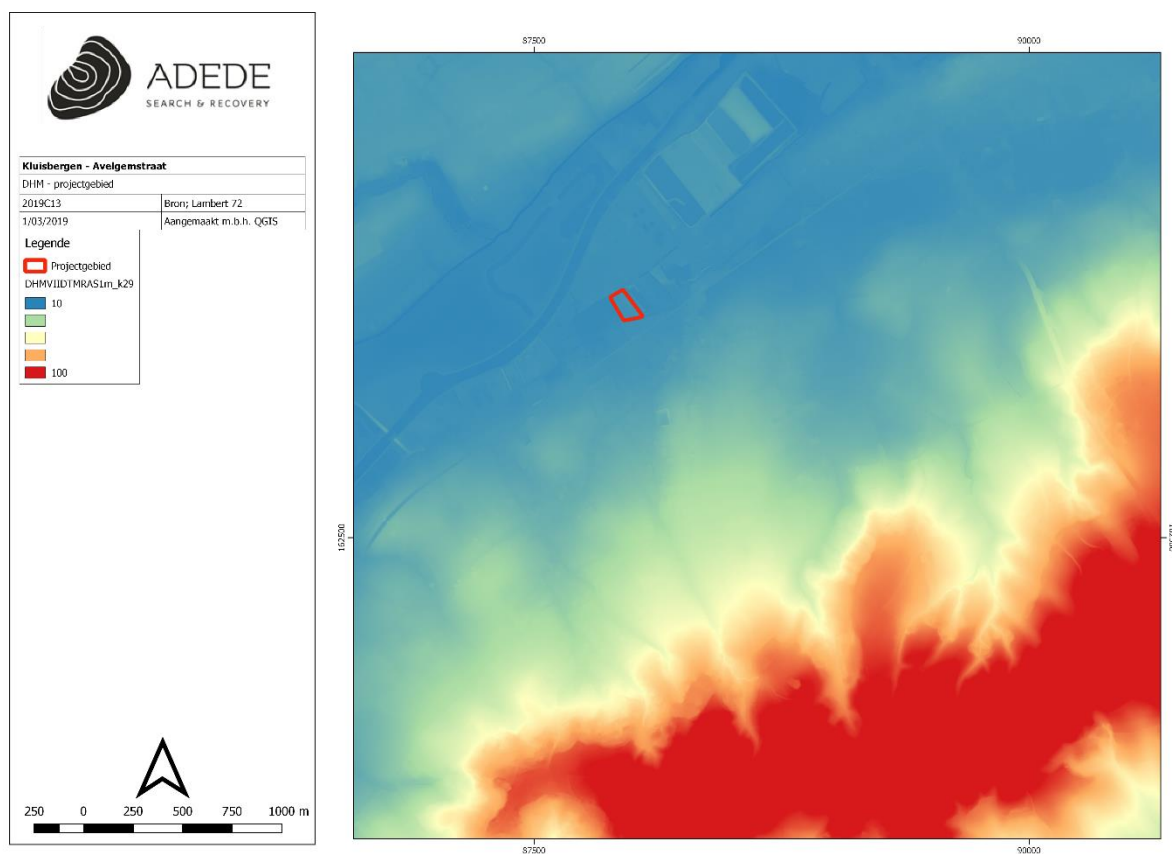
CONCEPT VOLUMES

3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

Ruilen maakt deel uit van de gemeente Kluisbergen en bevindt zich aan de rand van de Vlaamse Ardennen. Ten westen wordt ze begrensd door de Bovenschelde en grenst aan de gemeente Avelgem, Waarmaarde en Kerkhove gelegen in de provincie West-Vlaanderen. Ten noorden grenst Ruilen aan Berchem dat meteen ook gedeeltelijk de oostelijke grens vormt samen met Kwaremont. De provincie Henegouwen begrenst de gemeente ten zuiden. De gemeente kent goed gedraineerde zandleem- en leembodems met uitzondering van de eerder natte Scheldevallei. Gezien de nabijheid van de Vlaamse Ardennen ten zuiden betreft het een golvend landschap dat door het Kluisbos wordt gedomineerd. Hier bevindt zich tevens één van de hoogste punten van de Vlaamse Ardennen – namelijk de Kluisberg (142.5 m).

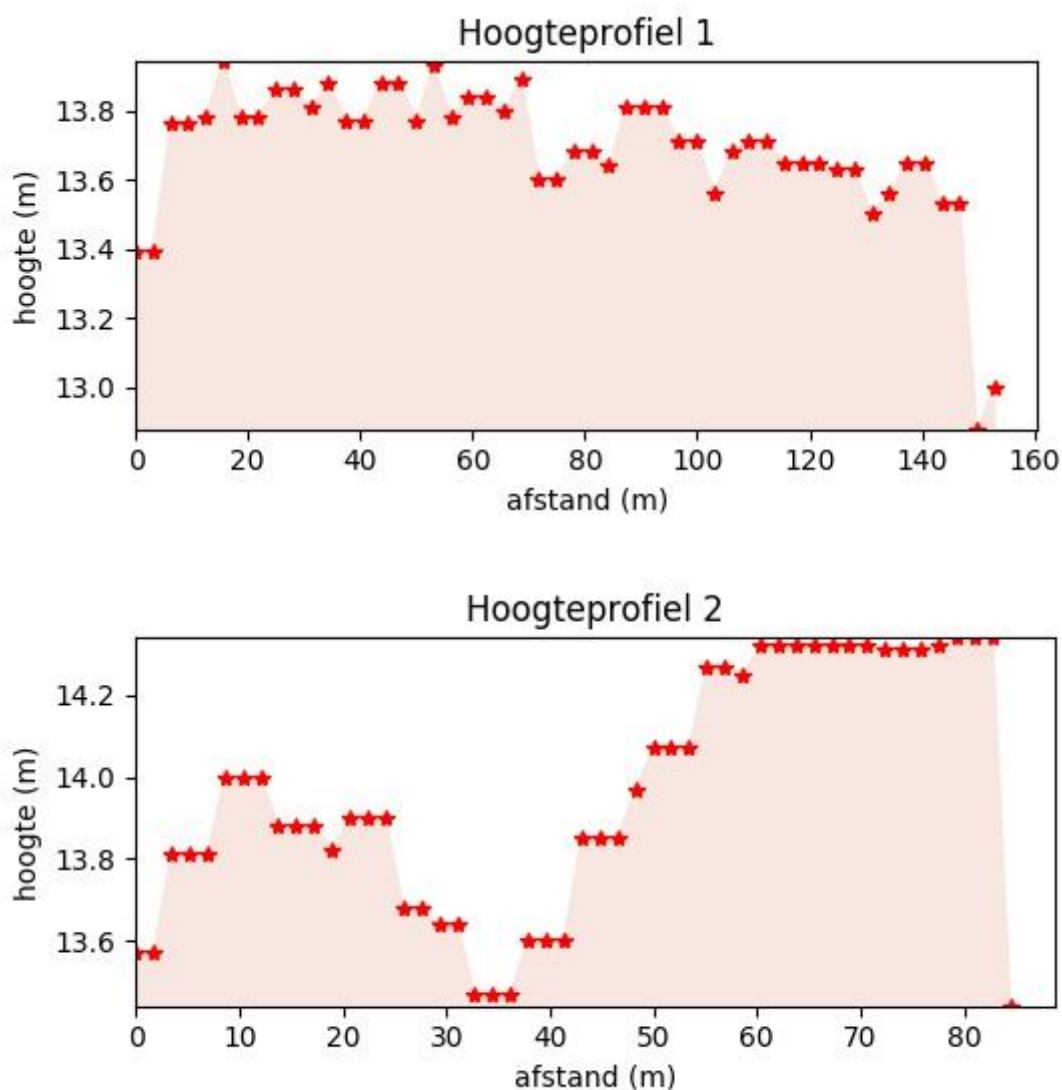
Het projectgebied bevindt zich op de overgang van een hoog naar lager gelegen gebied met enerzijds de getuigenheuvels van de Vlaamse Ardennen – en met name de Kluisberg – ten zuiden en anderzijds de Bovenschelde ten noorden. Geografisch-topografisch maakt het terrein deel uit van de langgerekte grond van de riviervalleien gelegen in der Zuidelijke Vlaamse Laagvlakte en bestaan uit gronden van natte depressies. In dit geval betreft het de Scheldevallei van Berchem tot Oudenaarde. De Bovenschelde bevindt zich ongeveer 250 m ten noordwesten van het onderzoeksgebied. Een kleine loop – de Dorpsbeek – begrenst het terrein ten noorden. Tevens wordt het onderzoeksgebied ten zuiden begrensd door de Avelgemstraat. Langs zowel oostelijke, noordelijke als westelijke zijde vormt dezelfde Herpelgem haar aflijning. Het terrein bevindt zich op een hoogte van ongeveer 13.5 m TAW en ligt dus in de lager gelegen alluviale zone van de Bovenschelde. Een kleine twee kilometer ten zuiden stijgt dit getal echter tot meer dan 100m TAW. Op 2.2 km ten zuiden gaat de hoogte zich zelfs vertienvoudigen. De hoogtes van de terreindoorsneden tonen slechts een geringe stijging van ongeveer 0.5m. Hoogteprofiel 2 toont de ophoging voor de woningen die zich op de oostelijke helft van het onderzoeksgebied bevinden. Te midden toont een lager niveau de aanwezigheid van de weg die de oostelijke helft van de westelijke helft scheidt.

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

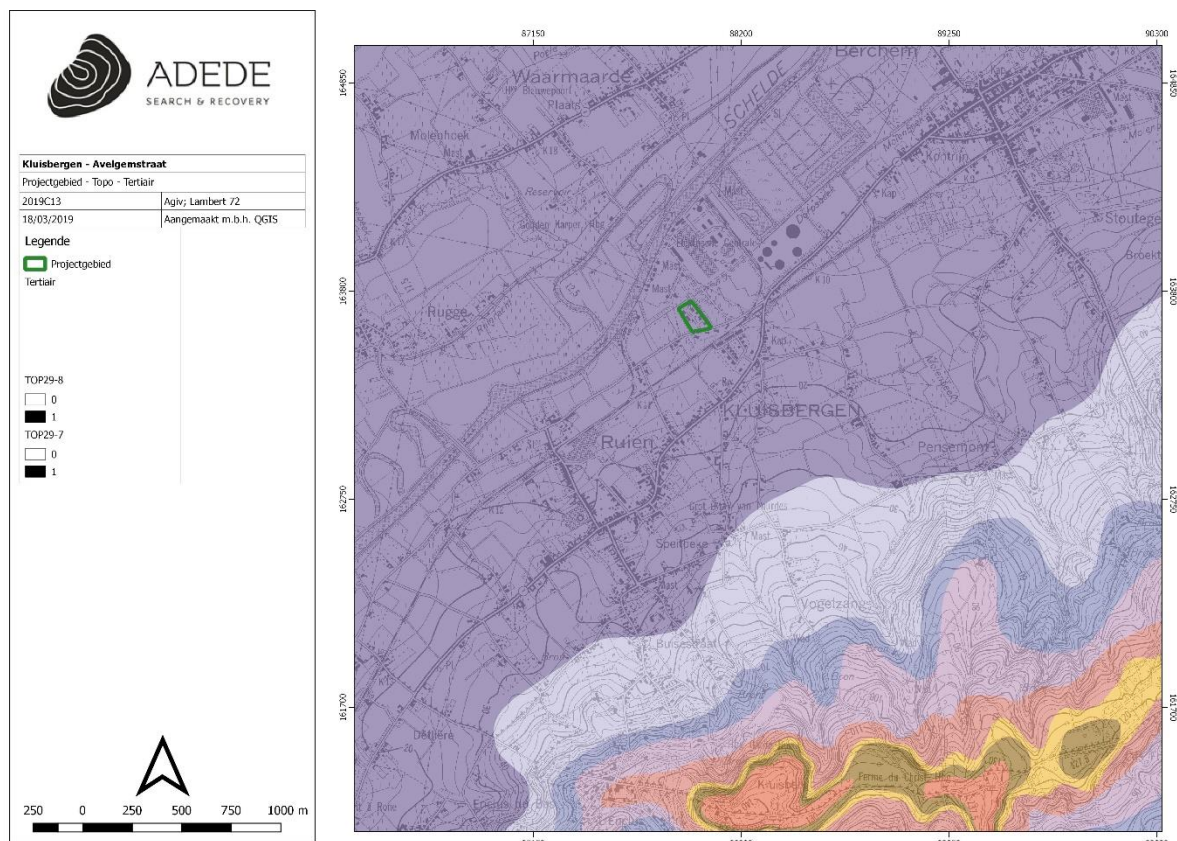
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied: NW-ZO (hoogteprofiel 1) en ZW-NO (hoogteprofiel 2)

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer.

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van de het Lid van Saint-Maur en behoort tot de formatie van Kortrijk. Het betreft een grijze silthoudende klei.

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

Volgens de quartair geologische kaart bestaat het profiel van het onderzoeksgebied uit Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen (a) bovenop de Pleistocene sequentie (3). Het behoort met andere woorden tot het type 3a:

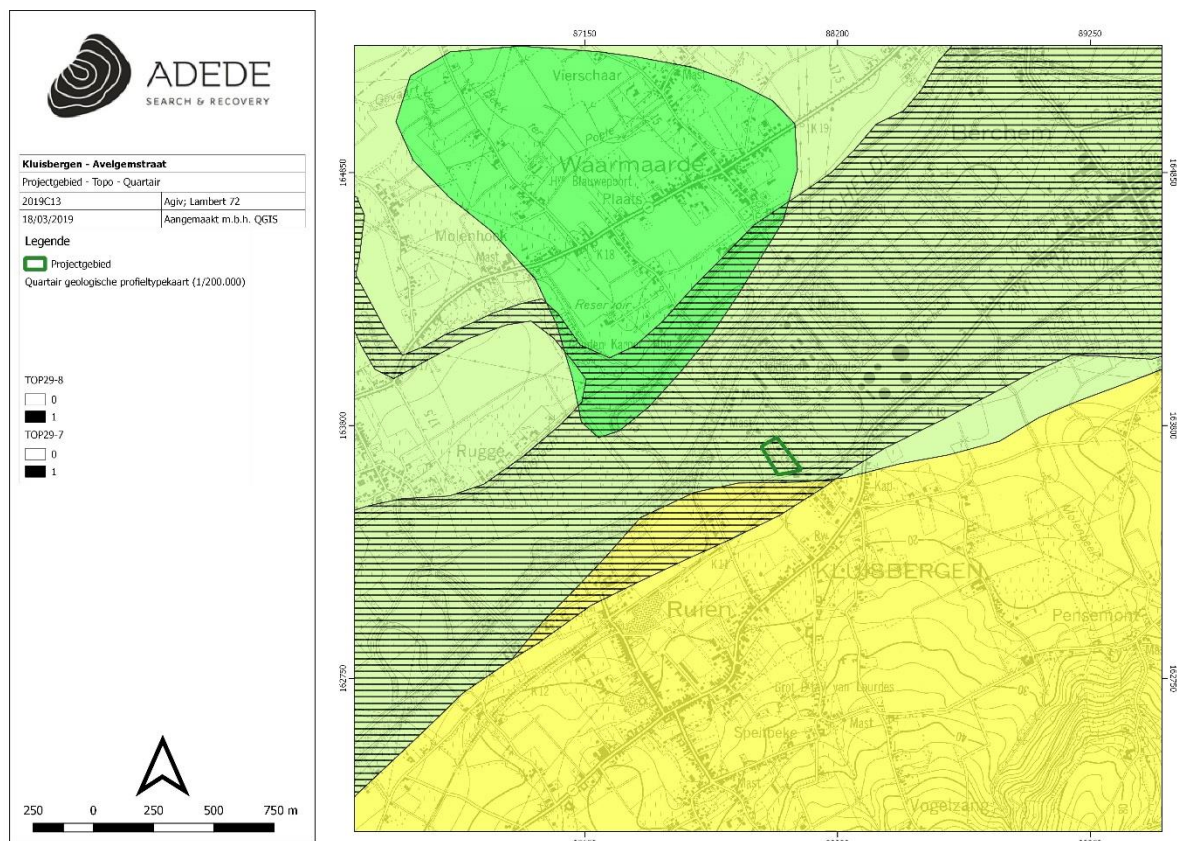
FH: Fluviatiele afzettingen (organochemisch en primair incu), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).

ELPw en/of HQ:

ELPw: Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen

HQ: Hellingsafzettingen van het Quartair

FLPw: Fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen)

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

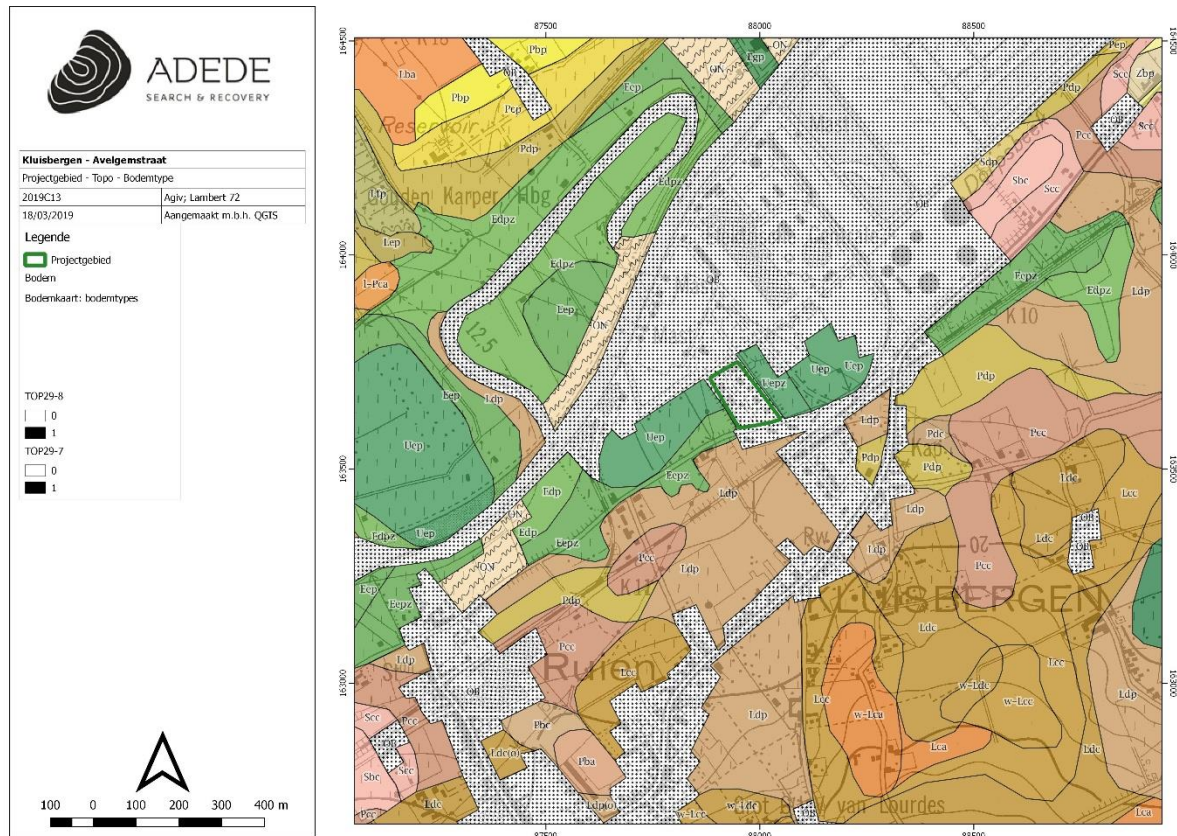
3.2.3.1 Bodemtypekaart

Volgens de bodemtypekaart valt het onderzoeksgebied volledig binnen het type OB. Het gaat om bebouwde zones waarbij het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd wordt (kunstmatige gronden). De bodems in de bebouwde zone (OB) zijn daar een voorbeeld van.

Langs beide zijden wordt het terrein begrensd door een Uep-bodemtype. Het gaat om een sterk gleyige zware kleibodem zonder profiel. De humeuze bovengrond is donker grijsbruin, sterk humeus en vertoont veel roest. De blauwgrijze reductiehorizont start vanaf een diepte van 100cm.

Langs de westelijke zijde grenst ook het bodemtype Eepz. Dit type stemt overeen met het Uep-bodemtype.

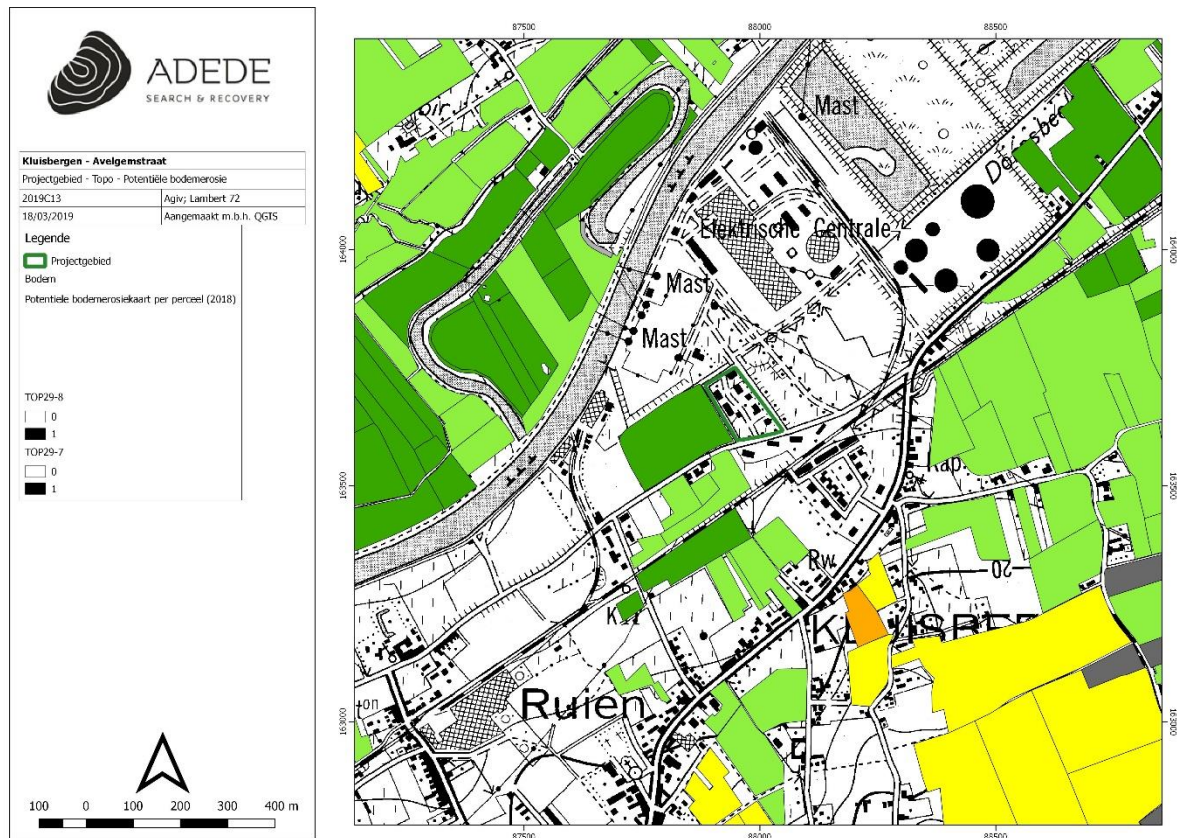
Ten westen wordt het bodemtype Ldp duidelijk: een matig natte zandleembodem. Het betreft wederom een bodemtype zonder profielontwikkeling vaak met een bedolven textuur B op geringe tot matige diepte.

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

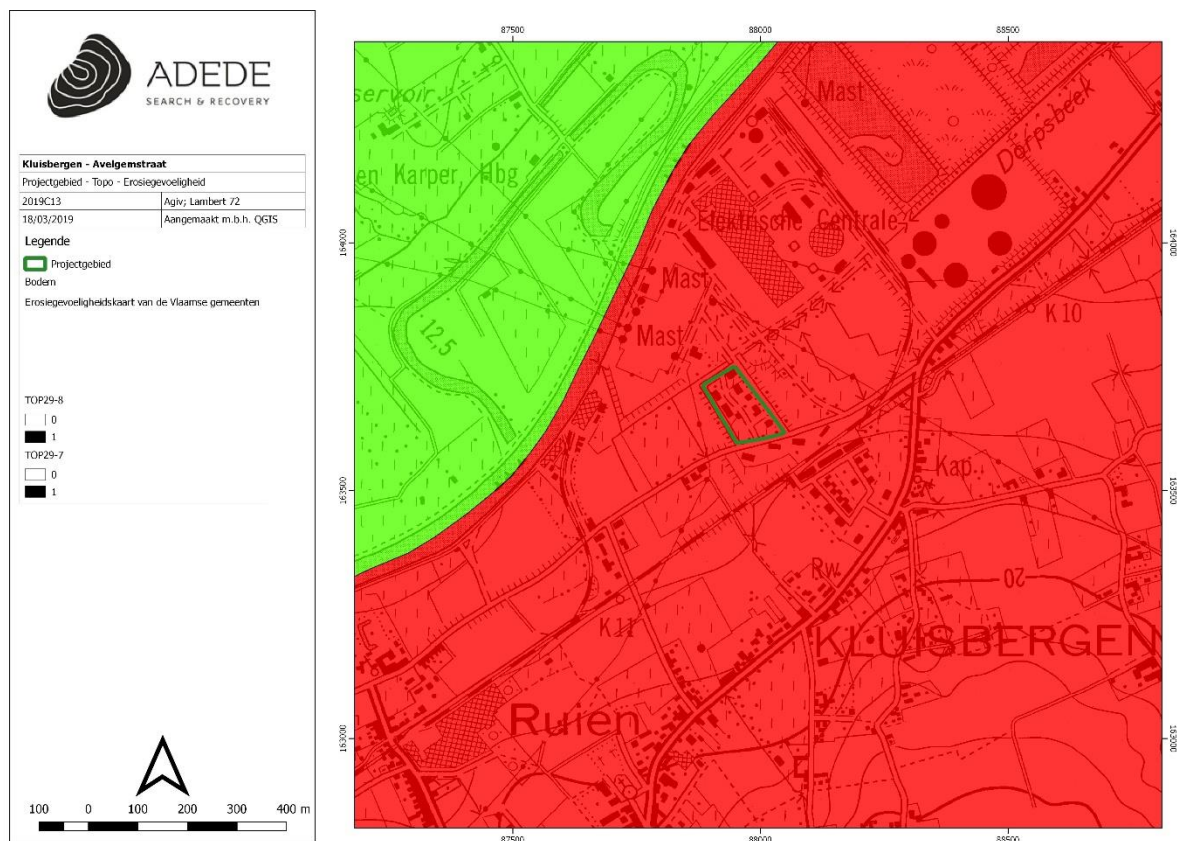
De kaart toont geen invulling van het onderzoeksgebied. Het gebied ten westen van het terrein toont echter een verwaarloosbare potentiële erosie.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

De erosiegevoeligheid van het onderzoeksgebied wordt aangeduid als zeer sterk erosiegevoelig.

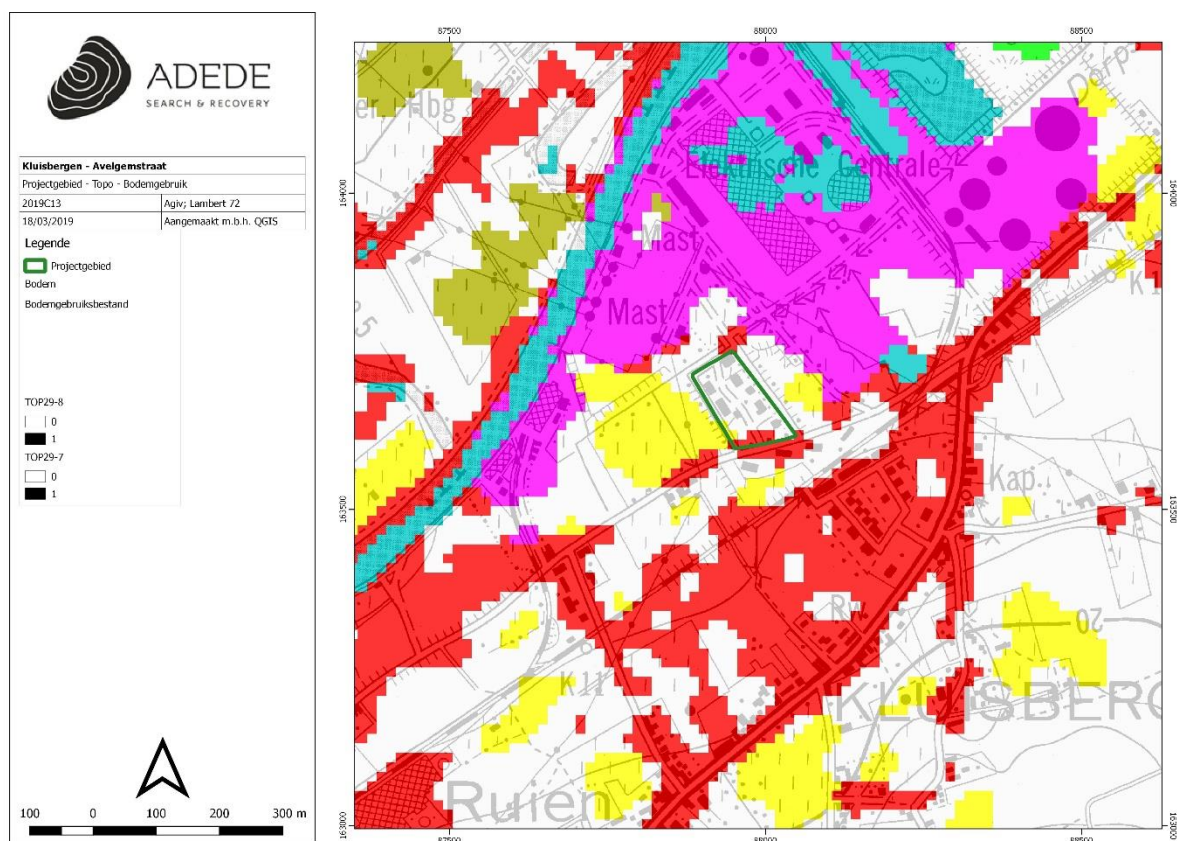
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

Het leeuwendeel van het onderzoeksgebied wordt aangeduid als **'akkerbouw'**. De bodem wordt dus gebruikt in een of ander rotatiesysteem waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst, inclusief braakland.

Het zuidelijke deel staat ingekleurd als **'andere bebouwing'**. Hiermee bedoelt men dat het grootste deel van het gebied wordt bedekt door structuren. Gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem (tussen 30 en 80% is verhard).

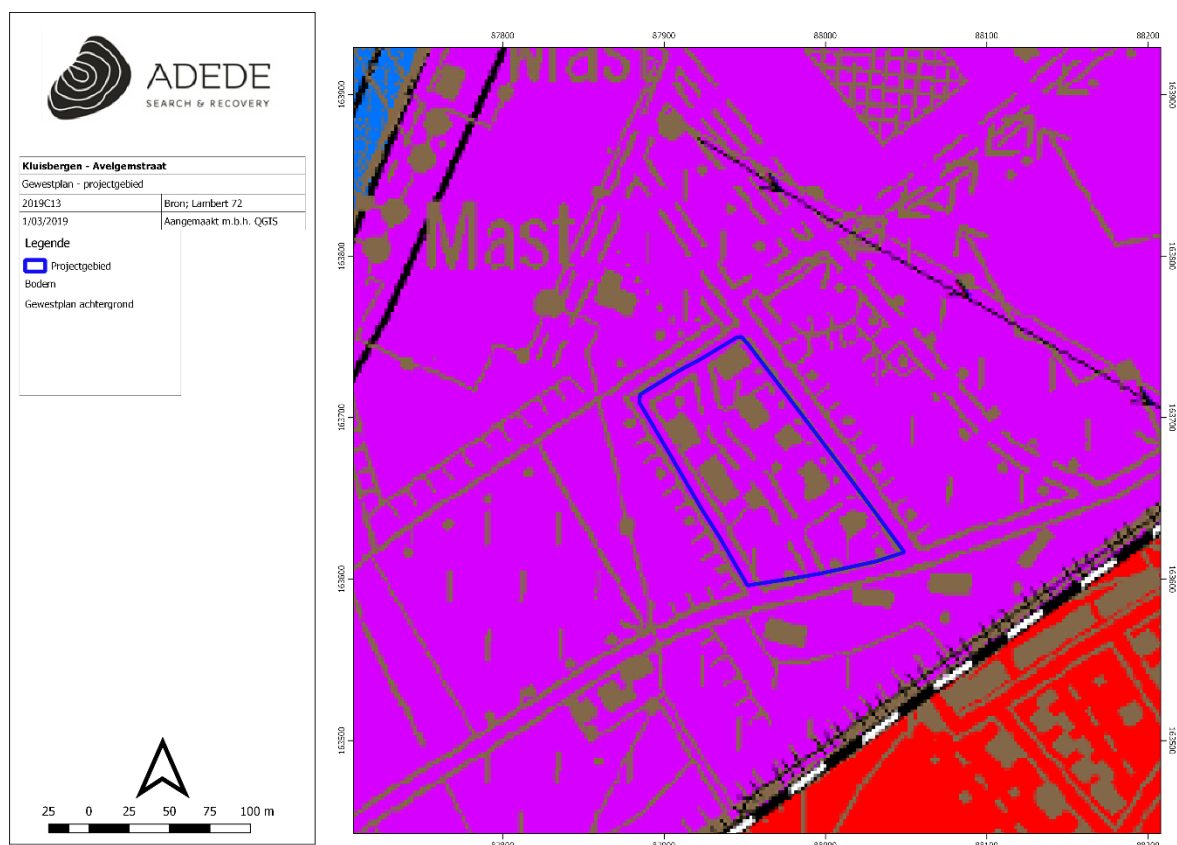
Een klein deel in het westen wordt aangeduid als **'weiland'**. De bodem is hier bedekt met gras en is niet gelegen in het overstromingsgebied van een rivier.

Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

Volgens het gewestplan valt het onderzoeksgebied volledig binnen milieubelastende industrieën.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

De vroegste prehistorische periodes kwamen in Kluisbergen aan het licht dankzij archeologisch onderzoek uitgevoerd door de intercommunale Streekontwikkeling Land van Aalst (SOLvA) naar aanleiding van een woonverkaveling ‘Rosalinde’ tussen de Kapellestraat en de Hazestraat. Resten uit het Finaal-Paleolithicum kwamen aan het licht in de zandlemige afzettingen¹. Gezien de site zich aan de rand van het projectgebied bevond, werd vermoedelijk slechts een deel onderzocht. Het betrof een zone van om en bij 40 m² met een concentratie aan debitageafval, een haard met een tweede concentratie en een okervlek. De goede bewaringstoestand en de ouderdom van de site maakt deze site tot een unicum voor de Scheldevallei. De site wordt geïnterpreteerd als een tijdelijk kampement van jager-verzamelaars waar werktuigen voor de jacht en verwerking van prooi werden vervaardigd. Haar ligging met de getuigenheuvels – waaronder de Kluisberg – langs de ene zijde en de Schelde langs de andere zijde zorgde voor een flessenhals tussen rivier en heuvel. Het vormde de uitgelegen locatie voor jager-verzamelaars om migrerende kuddes aan te vallen.

Deze opmerkelijke site levert echter niet het enige bewijs voor prehistorische aanwezigheid in de regio. Op de toppen van de nabijgelegen Kluisberg werd namelijk een collectie bewerkte vuurstenen gevonden. Deze getuigenheuvel leverde tevens sporen op uit de Bronstijd in de vorm van verschillende grafheuvels².

Dezelfde site leverde sporen op uit de late IJzertijd – meer bepaald greppels en portiekgebouwen. Aardewerkvondsten lieten toe de structuren te dateren naar het einde van de late IJzertijd toe en meer specifiek de La Tène III-fase. De greppels vormen een samenhangend geheel en suggereren een opdelingsfunctie van in kleinere percelen. Opvallend waren echter de twee gelijkaardige gebouwen bestaande uit elk vier posten die als portiekgebouwen werden geïnterpreteerd. Op de nabijgelegen Kluisberg werden niet minder dan drie Keltische muntschatten uit de IJzertijd aangetroffen.

Tijdens de Romeinse periode kende de streek rond Kluisbergen een ware bloeiperiode met de aanwezigheid van grote landbouwbedrijven of *villae*. Destijds bevond Ruien zich langs de rand van de civitas Menapiorum en Nerviorum en werd doorkruist door een belangrijke verbindingsweg tussen Kerkhove en Blicquy. Het bewijs van Romeinse bewoning kwam aan het licht op de eerder vermelde

¹ Verbrugge A., et al., Een afgedekte finaalpaleolithische site langs de Bovenschelde te Ruien “Rosalinde” (gem. kluisbergen, O-VI): voorlopige resultaten, in: *Notae Prehistoricae*, 32, 2012, pp. 10-11. ; Crombé Ph., et al., A sealed flint knapping site from the Younger Dryas in the Scheldt valley (Belgium): Bridging the gap in human occupation at the Pleistocene-Holocene transition in W Europe, in: *Journal of Archaeological Science* 50, 2014, pp. 420-439.

² Roosens H., De Laet S. J., Opgraving van een bronstidgrafheuvel op de Kluisberg (gem. Ruien, prov. Oost-Vlaanderen), in: *Archaeologia Belgica*, 14, 1952, pp. 45-49.

site Ruien-Rosalinde. Reeds tijdens de jaren '70 van de 20ste eeuw leverden veldprospecties het vermoeden op van de aanwezigheid van een villa. Proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in 2010 door SOLvA leverde de aanleiding voor het uitstippelen van twee grote vlakdekkende opgravingen die samen een gebied van meer dan 7 hectare besloegen. Talrijke bewoningssporen werden aangetroffen waaronder houtbouwconstructies, wegen, grote leemwinningskuilen, greppels en grachten, funeraire contexten en talrijke fragmenten van Romeins bouwpuin en importaardewerk die wijzen op een gebouw – mogelijk de eerder vermoede villa. Tijdens onderzoek in de noordoostelijke deel het wegtracé aan het licht alsook een kleine houtbouwconstructie naast deze weg voorzien van afwateringsgrachten. Opmerkelijk was een klein *dolium* fragment voorzien van een stempel *ante cocturam* aangebracht op de rand dat zich in één van deze grachten bevond³. Overigens werden fragmenten handgedraaid aardewerk teruggevonden. Al deze fragmentarische bewijzen leverden een datering op rond de 1ste eeuw n. Chr. op. De bewoning moet zich echter tot de tweede of zelfs tot het begin van de derde eeuw hebben voorgezet. In totaal leverde de site vijf Romeinse bewoningsfasen op⁴. Onderzoek naar Romeinse getuigenissen in het landschap werd gevoerd tijdens de jaren '70 van de 20ste eeuw⁵. Het betrof de zestal grafheuvels van Calmont – gelegen in het kasteelpark van de familie Behaghel – die reeds bij de start van de 20ste eeuw werden onderzocht. Nastudie gedurende de jaren '70 liet toe twee graven te dateren: graf IVB behoorde tot het einde van de 1ste eeuw, het begin van de 2de eeuw en graf VI valt te dateren tussen het einde van de 1ste tot het midden van de 2de eeuw.

De eerder vermelde getuigenheuvel, de Kluisberg, leverde eveneens Romeinse sporen op.

Verder gelegen van het onderzoeksgebied bevinden zich andere Romeinse sites waaronder een baanpost te Kerkhove, *villae* te Tiegem en Heestert en de Gallo-Romeinse tumuli te Calmont.

Gedurende de laatmiddeleeuwse periode wordt de kasteelhoeve Ter Donckt opgericht te Kluisbergen. De hoeve bevond zich in de gelijknamige heerlijkheid 'ter Donckt', gelegen tussen Marke en Ronne, en strekte zich uit over de gemeentes Amengrijks, Kerkhove, Melden, Nukerke en Ruien. Op haar beurt was zij afhankelijk van het 'Land tussen Marke en Ronne'. Gedurende de 16de eeuw was de heerlijkheid in eigendom van de familie Pielvake. Door een verkoop kwam het in handen van de Jan de Steur die het als gevolg van zijn deelname aan de opstand tegen de Spaanse koning (1583) van het goed werd beroofd. Door middel van een openbare verkoop kwam de heerlijkheid in het

³ Pedé R. & Deschieter J., Een opmerkelijke *dolium* te Ruien (Kluisbergen, O-VI), in: *Signa. Tijdschrift uitgegeven door het Comité voor de verspreiding van het onderzoek in de Gallo-Romeinse archeologie.*, 3, 2014, pp. 145-149.

⁴ Verbrugge A. et al., De Romeinse bewoning op de site Ruien-Rosalinde (gem. Kluisbergen, Oost-Vlaanderen): evolutie vanaf de late ijzertijd tot het midden van de 3de eeuw., in: *Signa. Tijdschrift uitgegeven door het Comité voor de verspreiding van het onderzoek in de Gallo-Romeinse archeologie*, 6, 2017, pp. 135-146.

⁵ Rogge M., De Gallo-Romeinse tumuli van Calmont, gemeente Kluisbergen (Oost-Vlaanderen), in: *Annalen. Geschied- en oudheidkundige kring van Ronse en het tenement van Inde*, 1972, pp. 137-144.

bezit van Odaart de Montgodefroy, heer van Luzy. Het bleef in het zijn bezit tot 1612 waarna het ten gevolge van het Vredesverdrag van Trier door terugbetaling opnieuw in de eigendom kwam van de kinderen van de eerder vermelde Jan De Steur. Door middel van verkoop kwam de heerlijkheid vervolgens in het bezit van Jean de Piercy (1617), Arnout Rampaert (1623)), Pieter de Haynin, heer van La Hoya (1627). Het bleef vervolgens in het bezit van diens nakomelingen. In 1783 werd opnieuw overgegaan tot een verkoop en kwam de heerlijkheid in het bezit van Jan-Baptiste van Pottelsberghe, heer de la Potterie te Berchem (1849). Door nalatenschap kwam het goed vervolgens in het bezit van Ernsest Joseph de Kerkove (1864) die het verkocht met uitzondering van de eerder vermelde kasteelhoeve en omliggende landerijen. De nieuwe eigenaar werd de familie de Bersaques uit Gent en het op hun beurt verkochten aan Hyppoliet Vandestaepale uit Berchem (1926). Een jaar later werd het wederom door verkoop de eigendom van Oscar Thomaes, een nijveraar wonende te Ronse, in wiens nalatenschap het goed verder in de familie bleef⁶.

De Kasteelhoeve Ter Donckt bestond uit een meerledige site met walgrachten en fungeerde als hoofdplaats van de heerlijkheid 'ter Donckt' maar ook als vooraanstaande woonplaats voor haar eigenaars – Oudenaardse patriciërs. Gedurende de eerste helft van de 16de eeuw wordt de toren van de hoeve uitgebreid tot 'huys van plaisance'. Het goed verviel na een eeuw echter tot een pachthoeve waar zich tijdens de 18de eeuw belangrijke renovatiewerken afspeelden. Tijdens de 19de eeuw werden de oorspronkelijke grachten gedempt en de gebouwen op het neerhof werden verwijderd. Aan het einde van de 20ste eeuw vonden eveneens nog enkele aanpassing plaats⁷. Vanuit een bouwhistorische perspectief leveren de beperkte renovatie- en uitbreidingsfasen de kasteelhoeve een unieke plaats op binnen het bouwkundig erfgoed van Zuid-Oost-Vlaanderen.

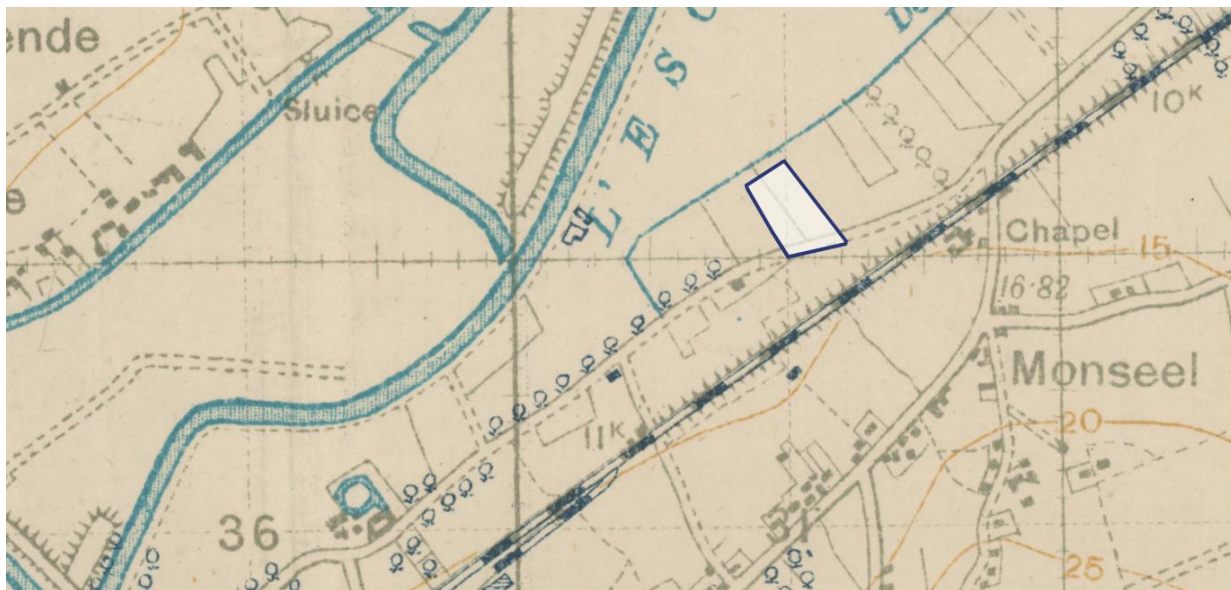
Gedurende de 20ste eeuw bleef Ruien niet gespaard van de moeilijke tijden die de beide Wereldoorlogen met zich meebrachten. Tijdens de Eerste Wereldoorlog bevond de gemeente Ruien zich in een strategisch belangrijk gebied – ze was namelijk deel van de heuvelkammen van de Vlaamse Ardennen en grensde ten Noorden aan de Schelde. Op 22 augustus 1914 vestigden de Duitsers zich bij de brug over de Schelde met een totale troepenmacht van ongeveer 1000 man. Diezelfde dag waren de eerste kanonschoten te horen⁸. Op 10 september 1914 kregen de Duitse manschappen die op de dorpsplaats gelegerd waren, het bevel zich naar Oudenaarde terug te trekken. Vele manschappen werden ook gedurende de oorlog bij de plaatselijke bevolking ingekwartierd. Een grote toestroom van Duitse troepen liet zich vooral in 1917 bemerken. De

⁶ Van De Vijvere R., *De heerlijkheid 'Ter Donckt' te Kluisbergen*, in: *Annalen. Geschied- en oudheidkundige kring van Ronse en het tenement van Inde*, 1972, pp. 171-181.

⁷ Deschaumes C., *Kasteelhoeve 'Ter Donckt' te Berchem (Kluisbergen)*, in: *Annalen. Geschied- en oudheidkundige kring van Ronse en het tenement van Inde*, 2002, pp. 129-161.

⁸ Decrits M., *De Eerste Wereldoorlog te Ruien (Kluisbergen)*, in: *Annalen. Geschied- en oudheidkundige kring van Ronse en het tenement van Inde*, 1991, pp. 47.

plaatselijke bevolking had niet alleen te lijden onder de opeisingen van voedsel, materiaal en mannen maar gedurende de oorlog vielen ook enkele slachtoffers ten gevolge van smokkel en vermeende spionage. Een 75-tal burgers werden naar werkkampen gedeporteerd. Tijdens hun terugtocht vier jaar later, zouden de Duitsers de brug opblazen. Op 18 maart 1918 vond te Berchem het bombardement van het stationskwartier plaats waarbij één slachtoffer viel. Kanonnen en mitrailleurs werden in de kerktoeren opgesteld door de bezetter. Eind oktober 1918 werd echter de zwaarste periode voor de gemeente door de hevige gevechten die er werden geleverd. De lokale bevolking werd naar Ronse geëvacueerd. Op 9 november slaagden de Engelsen er echter in de Schelde over te steken. In hun terugtocht vernielde en plunderde de bezetter de woningen en hoeves van de gevluchte burgers en bliezen het stationsgebouw met bijhorende infrastructuur op. Door de kracht van de explosies werd tevens schade toegebracht aan omliggende fabrieksgebouwen en -installaties. Kort na de bevrijding ontfermde een Engelse compagnie zich over de achtergelaten munitie. Ze lag verspreid over het hele grondgebied van de gemeente en werd op specifieke kruispunten ingezameld en opgestapeld. Een jaar later lagen nog steeds 200 obussen kaliber 12, 50 obussen kaliber 22 en een aantal mijnen in de gemeente verspreid⁹.

Figuur 11. Situering van het projectgebied op de WW1 Trenchmaps.

De Tweede Wereldoorlog bracht minder schade teweeg. Een ooggetuigenverslag – opgenomen door Barbara Vos¹⁰ – vermeldde een bombardement te Ronse waarbij er enkele slachtoffers vielen

⁹ Idem, p. 51.

¹⁰ <https://ojs.ugent.be/VMD/article/view/5188/5112>

langsheen de Elzeelse Steenweg en de Bredestraat. Tevens werd de inslag van een obus vermeld in het ouderlijke huis van één van de twee ooggetuigen.

Na de Tweede Wereldoorlog werd Ruien een belangrijke industrielocatie door de aanwezigheid van een elektriciteitscentrale. Zes jaar geleden, in 2013, werden haar activiteiten stopgezet. Een andere belangrijke industrietak voor deze gemeente was de textielsector. Deze industrie kende in de naburige stad Ronse vanaf de tweede helft van de 19de eeuw eveneens een bloeiperiode. De stad groeide uit tot een belangrijke centrum door de spoorweg tussen Gent en Saint-Ghislain in 1861¹¹. Gedurende het interbellum was Ronse het tweede textielcentrum van Vlaanderen. Overigens kent deze gemeente een voornamelijk landelijk karakter met een woon- en landbouwfunctie.

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

3.3.2.1 *Fricx-kaarten (1712)*

De locatie van het onderzoeksgebied op de Fricxkaart moet evenwel genuanceerd worden. De eigenlijke ligging bevindt zich meer ten noordoosten. Het gebied wordt doorsneden door de Schelde. Het Kluisbos bevindt zich als opvallend verhoog en bosgebied ten zuidoosten van het onderzoeksgebied.

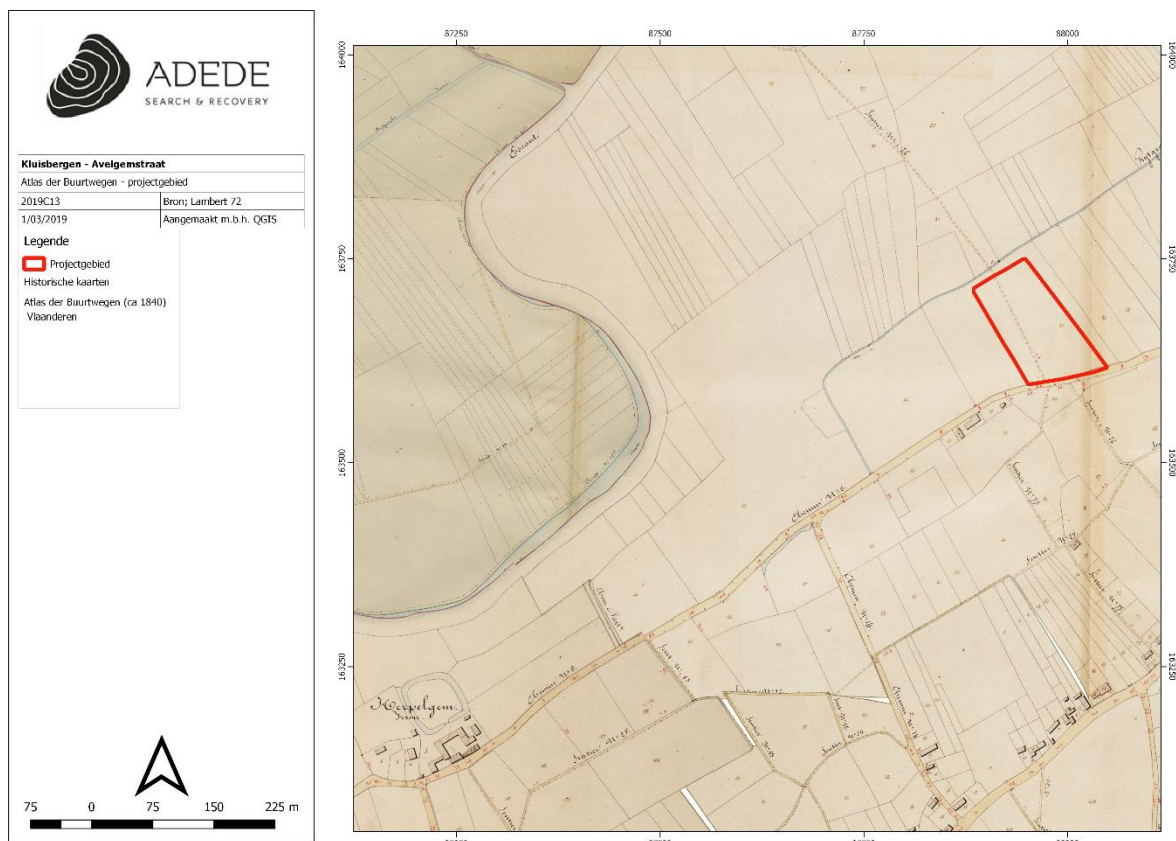
¹¹ <https://www.etwie.be/database/entry/ronse>

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.3 Atlas der Buurtwegen (1840)

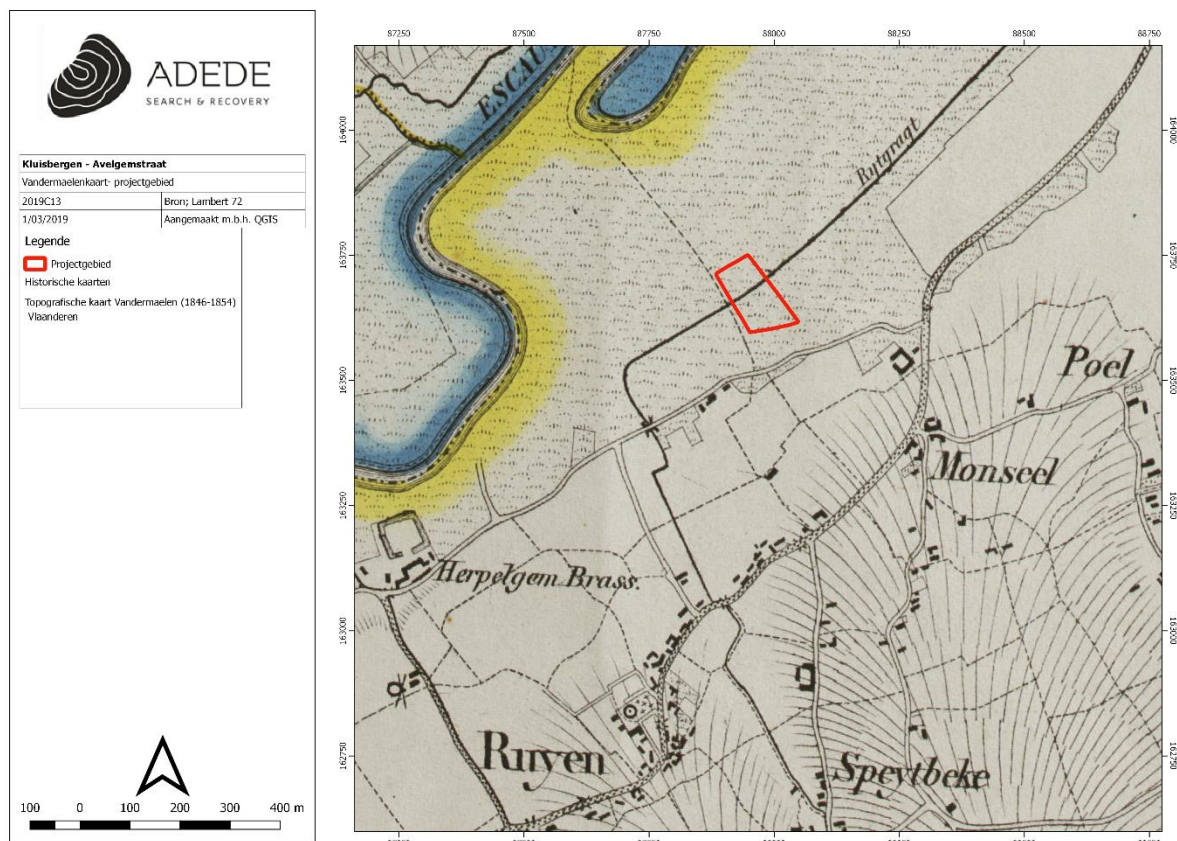
De Atlas der Buurtwegen toont een andere lay-out dan de voorgaande historische kaarten. Een kleine weg slingert zich nu dwars doorheen het onderzoeksgebied van noord naar zuid. Het gebied lijkt opnieuw volledig vrij te zijn van bebouwing. De bewoning ten oosten en westen van het terrein lijkt eveneens te zijn verdwenen. Ten zuiden wordt het terrein nog steeds door een weg begrensd. Hier gaat het om Chemin n° 5. Net ten noorden van het onderzoeksgebied loopt de Rytgracht. Haar loop stemt overeen met de huidige Dorpsbeek. Ten zuidwesten van het terrein wordt ook het Kasteel Kalmont zichtbaar waar zich ten noorden een walgracht aftekent en aangeduid staat met de benaming Herpelgem Ferme.

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.4 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

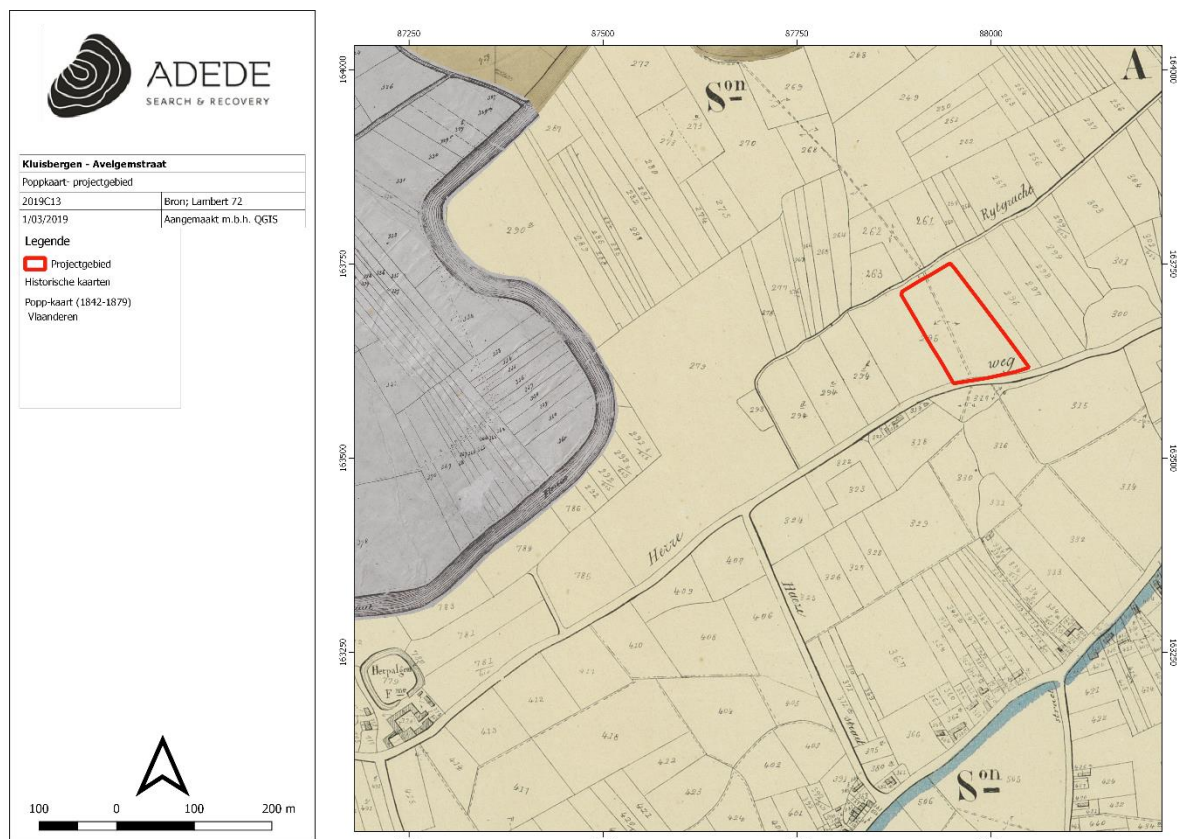
De Vandermaelenkaart toont het onderzoeksgebied nog steeds vrij van bebouwing. De Rytgracht in het noorden en de weg in het zuiden zijn nog steeds aanwezig hoewel de eerstgenoemde het terrein in oost-westrichting doorsnijdt. Mogelijk gaat het hier om een kleine fout in de projectie. Ten zuiden ziet men duidelijk de aanzet van het verhoogde terrein van de Vlaamse Ardennen met het Kuisbos en de Kuisberg. Wederom wordt ook het Kasteel Kalmont met ten noorden de walgracht zichtbaar maar ditmaal wordt de locatie benoemd met Herpelgem Brasserie. Het gaat hier waarschijnlijk om de voorganger van de Brouwerij Reyntjens gebouwd in 1897.

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.5 Kaart van Popp (1842 – 1879)

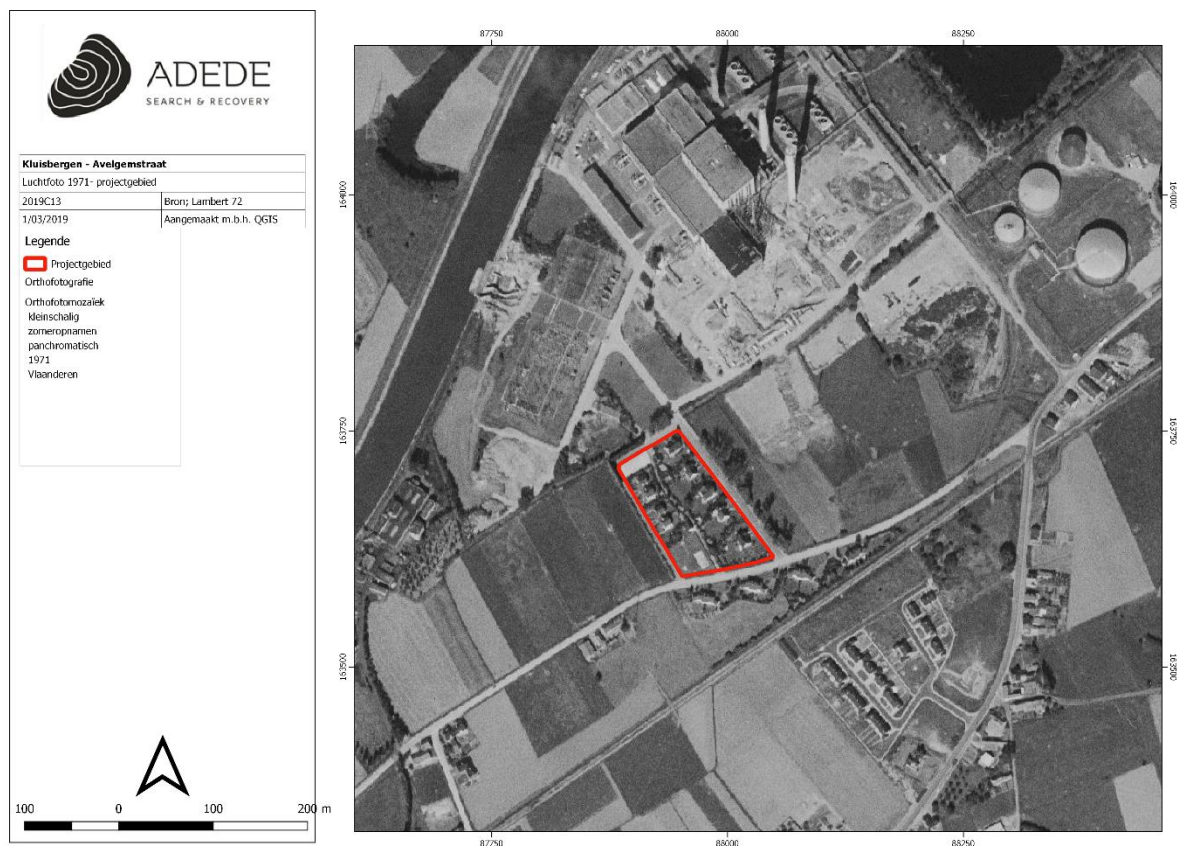
Op de Poppkaart wordt het onderzoeksgebied nog steeds als onbebouwd weergegeven. Begrenzingsen ten noorden en ten zuiden worden nog steeds gevormd door respectievelijk de Rytgracht en de weg die nu de naam Herreweg draagt. Een kleine weg verdeelt het onderzoeksgebied van noord naar zuid in twee delen. Deze bevinden zich op één en hetzelfde perceel (nummer 295). Ten zuidwesten bevindt zich wederom het Kasteel Kalmont en de walgracht dat ditmaal opnieuw de naam Herpalgem Ferme draagt – in overeenstemming met de Atlas der Buurtwegen.

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.3.2.6 Luchtfoto 1971

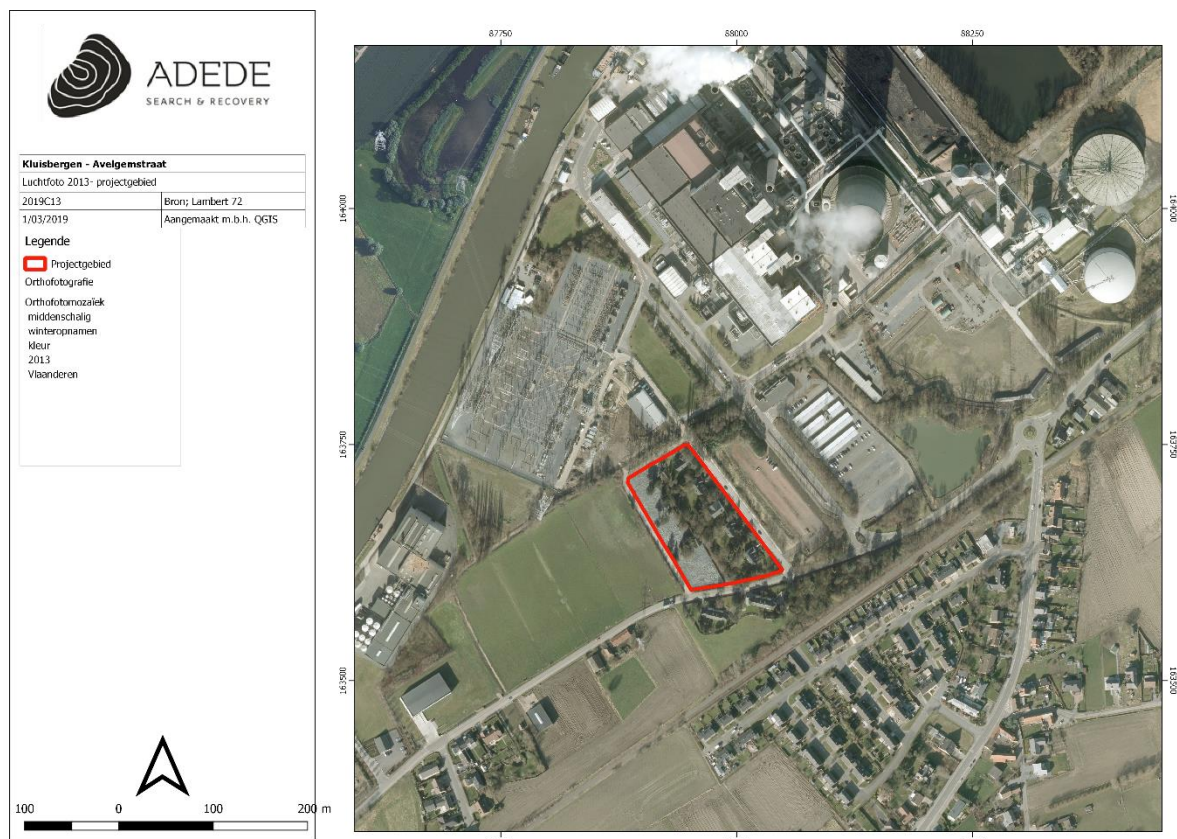
De luchtfoto daterend van 1971 toont voor het eerst de aanwezigheid van woningen. In totaal tekenen zich een negental woningen af. De kleine weg die zich op de historische kaarten aftekende, is ook nu nog steeds aanwezig. De zuidelijke zijde van het onderzoeksgebied wordt afgebakend door de eerder geattesteerde weg. Nu worden echter de overige zijden eveneens door straten begrensd. De onmiddellijke nabijheid lijkt echter te zijn ontwikkeld als industriegebied met een centrale.

Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto 1971.

3.3.2.7 Luchtfoto 2013

Deze situatie blijft ongewijzigd tot 2013 waarbij een luchtfoto de verwijdering toont van de huizen ten westen van de kleine weg. Mogelijk werd deze vervangen door een waterdoorlatende steenslag. Enkele bomen bleven bewaard en in de loop van de daaropvolgende jaren neemt ook de lage begroeiing op dit gedeelte toe.

Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto 2013.

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

3.4.1 Archeologienota's

ID 2743¹²

Naar aanleiding van infrastructuurwerken ter hoogte van de Grote herreweg in Ruien, Kluisberg voerde ABO NV in 2017 een bureauonderzoek uit naar de potentiële archeologische kenniswinst van het onderzoeksgebied. Op basis van deze bureaustudie werd een landschappelijk booronderzoek met 42 boringen ingepland om indien er geen bodemverstoring aanwezig is, nadien over te gaan tot verkennend booronderzoek en proefsleuven.

ID3145¹³

Naar aanleiding van de heraanleg van de riolering aan de Manillestraat voerde BVBA BAAC in 2017 een bureauonderzoek uit naar de potentiële archeologische kenniswinst van het onderzoeksgebied.

¹² <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/2743>

¹³ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/3145>

Door aanleg van de voorgaande wegtracées, riolering en grachten werd de bodemverstoring te groot geacht en verder onderzoek werd niet geadviseerd.

ID 9555¹⁴

Naar aanleiding van een nieuwbouwproject aan de Molenstraat te Ruien voerde Ruben Willaert BVBA een bureauonderzoek uit naar de potentiële archeologische kenniswinst van het onderzoeksgebied. Aangezien het gebied grote bodemverstoring kende en nadien was opgehoogd, achtte BVBA Ruben Willaert verder onderzoek niet nodig.

ID 5428¹⁵

Naar aanleiding van het ophogen van een terrein en vullen van een koelbekken langs de Avelgemstraat en Molenstraat in Kluisbergen voerde bvba DE LOGI&HOORNE in 2017 een bureauonderzoek uit naar de potentiële archeologische kenniswinst van het onderzoeksgebied. DE LOGI&HOORNE concludeerde uit dit bureauonderzoek dat de beperkte impact van de werken op de potentieel zwaar verstoorde (en opgehoogde) bodem ervoor zorgden dat bij verder archeologisch (voor)onderzoek slechts een laag potentieel aan relevante kennisvermeerdering gerealiseerd zou worden. Bijgevolg werd voor deze stedenbouwkundige aanvraag geen verder onderzoek aanbevolen.

ID 3806¹⁶

Naar aanleiding van de inplanting van een nieuwe weg met fietspaden en afwateringsgrachten ter hoogte van de Kerkstraat, Oudenaardsebaan, Stationsstraat en Molenstraat in Kluisbergen voerde DE LOGI&HOORNE BVBA in 2017 een bureauonderzoek uit naar de potentiële archeologische kenniswinst van het onderzoeksgebied. DE LOGI&HOORNE was van oordeel dat de geplande werken de potentieel aanwezig archeologische periodes niet zouden verstoren en verder onderzoek dus niet nodig was.

3.4.2 CAI

¹⁴ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/9555>

¹⁵ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5428>

¹⁶ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/3806>

CAI-melding	Locatie		Datering	Beschrijving
211305 ¹⁷	860m	ten	Onbepaald	Enkel natuurlijke sporen (rapport BAAC)
	NW			
159316 ¹⁸	770m	ten	Steentijd	Losse vondst van lithisch materiaal: 1 fragment Silex
			Metaaltijden	Losse vondst: handgevormd aardewerk
			Nieuwe Tijd	Lijnelementen van perceelsgreppels en paalsporen die mogelijk een afsluiting vormden langs de greppel
			Onbepaald	2 greppels en een paalspoor lijken bij elkaar te horen en van enige ouderdom te zijn. Er kon echter geen datering vastgesteld worden.
159870 ¹⁹	543m	ten	Steentijden	Vondstenconcentratie: 47 lithische artefacten, waaronder 29 afslagen.
	ZW			
			Metaaltijden	Lijnelementen van verschillende grachten waarvan enkele uitmonden in een depressie/poel en 6 dubbele grachten waarin handgevormd aardewerk gevonden werd. paalsporen en kuilen, mogelijke waterput, 2 gebouwstructuren herkend: portiekgebouwen/Vierpfostenbau, gekenmerkt worden door de aanwezigheid van 4 (soms 6) diepgefunderde palen

¹⁷ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/211305>

¹⁸ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/159316>

¹⁹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/159870>

		Romeinse Tijd	Alleenstaande villa met grachten en sporen waarin opvallend veel Romeins bouw materiaal werd teruggevonden. Wijst mogelijk op de aanwezigheid van een villa. Meerdere structuren binnen funeraire context, met name twee brandrestengraven.
		Middeleeuwen	Enkele paalsporen en kuilen behorend tot bewoning. Grachten.
		Nieuwste Tijd	Projectielen uit WO I
500409 ²⁰	455m ten ZW	Romeinse Tijd	Vondstenconcentratie aan bouw materiaal vermoedelijk behorend tot een Romeinse villa. Een kleine maar duidelijk concentratie bouwpuin: dakpanfragmenten en glauconiethoudende kiezelzandsteen. Naar aanleiding van een veldprospectie in 1977.
501966 ²¹	747m ten ZW	Nieuwe Tijd	Kerk van Ruien. Eerste oprichting in 1713 en verder verbouwd in 18 ^{de} eeuw. Een beuk werd toegevoegd in 1783. In 1862 werd de oude kerk afgebroken en de huidige opgetrokken. De voltooiing van de kerk gebeurde in 1870.
211378 ²²	560m ten ZO	Nieuwste Tijd	Perceelsgreppels aangetroffen bij archeologische prospectie met ingreep in de bodem.
70627 ²³	820m ten NO	Steentijd: Midden-Mesolithicum	De veenlaag waarin de vondsten werden gedaan, situeerde zich in het Boreaal en het Atlanticum. Dit gebeurde aan de hand van palynologisch onderzoek door P. Roose. Het betrof een vondstenconcentratie

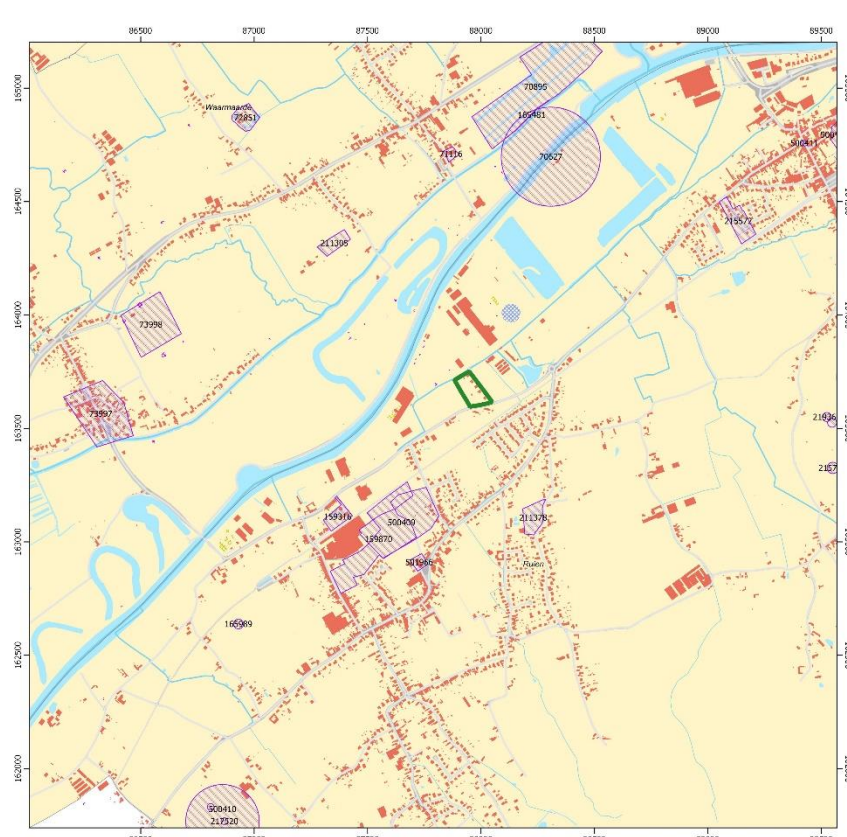
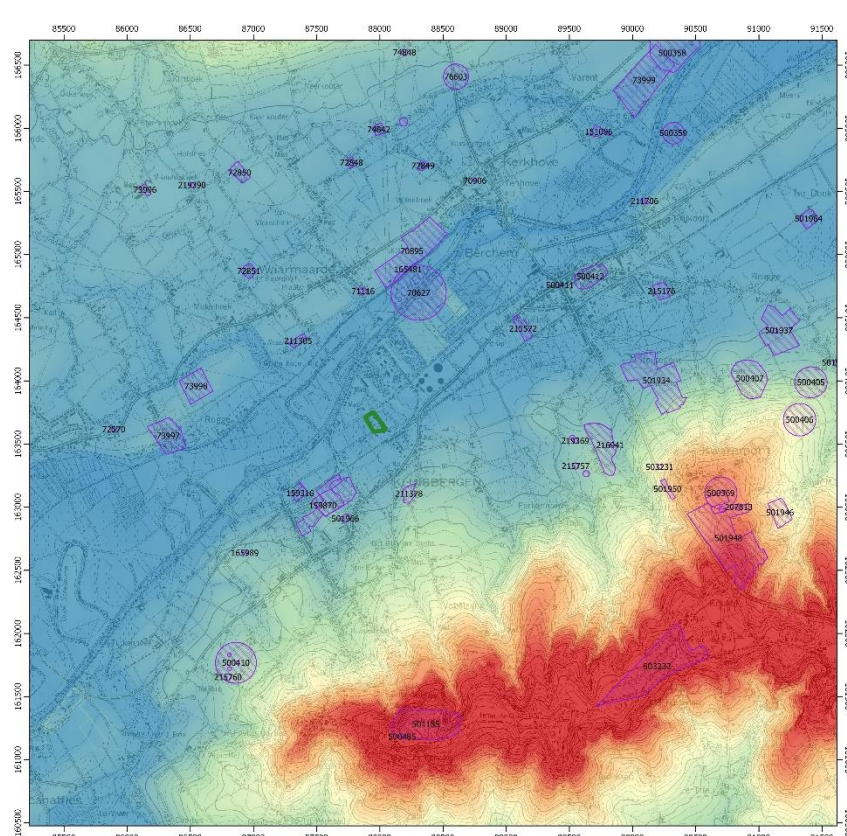
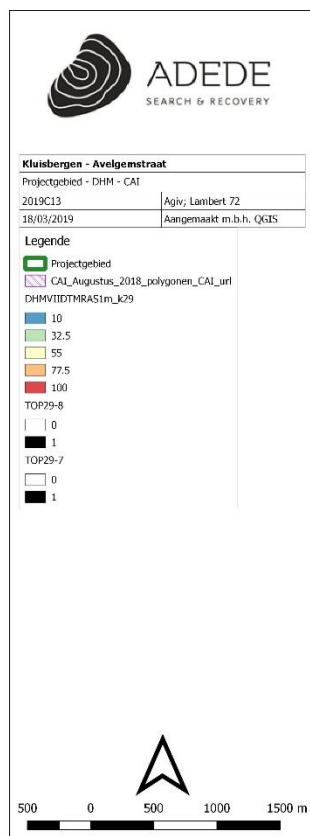
²⁰ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/500409>

²¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/501966>

²² <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/211378>

²³ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/70627>

			bestaande uit lithisch materiaal, meer bepaald talrijke nuclei, fijn bewerkte stukken, krabbers, lemmers en pijlpunten in vuursteen.
		Metaaltijden: Late Bronstijd	Aangetroffen in een alluviale afzetting boven de veenlaag. Het gaat om een losse vondst uit metaal. Een eenvoudige wilgebladvormige bronzen lanspunt met schachtkoker. De koker is op drie plaatsen doorboord. Een gedeelte van de houden schacht zicht nog steeds op zijn plaats en is bevestigd met nieten. De zeer lange schachtkoker is typisch voor speerpunten uit het begin van de late bronstijd. De bewaarplaats is onbekend.
		Metaaltijden: Late Ijzertijd	De periodisering (Keltisch) wordt niet bevestigd door Prof. Crombé. De losse vondst werd aangetroffen in een alluviale afzetting boven de veenlaag. Het betreft een mensenschedel.
		Romeinse Tijd: Midden-Romeinse tijd	Alleenstaande waterput bestaande uit een werkput en een vierkanten houten schacht. Vondsten van aardewerk waaronder terra sigillata maar ook dierenbeenderen en resten van zeevruchten.
		Romeinse Tijd: Romeins of vroegmiddeleeuwse periode	Één brandrestengraf.

Figuur 19. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

CAI-melding	Afstand tot onderzoeksgebied	Hoogte TAW	Bodemtype	Steentijden Archaeologica
159870	543 m ZW	19 m TAW	Pdp, Pcc, Lcc, Ldp	Vondstenconcentratie
159316	770 m ZW	14 m TAW	Pdp, Pcc, Ldp, ON	Losse vondst
70627	878 m NO	13 M taw	ON, OB	Vondstenconcentratie

4 Besluit

4.1 Algemeen besluit

Op basis van het beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon het bureauonderzoek de aan- of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het onderzoeksgebied niet met zekerheid worden aangetoond.

Wel is het mogelijk een archeologische verwachting naar voor te schuiven ten einde antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

Het onderzoeksgebied bevindt zich in milieubelastende industriegebieden. De bodem staat weergegeven als een verstoorde bodem ten gevolge van bebouwing. Bewaarde bodemtypes in de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied geven aan geen bewaard profiel te hebben. Het onderzoeksgebied bevindt zich op een hoogte van zo'n 13,5m TAW en is gelegen in de alluviale vlakte van de Bovenschelde met een tweetal kilometer ten zuiden grote reliëfverschillen karakteristiek voor de Vlaamse Ardennen en haar sterk heuvelachtig landschap. Ten noorden wordt het terrein nagenoeg begrensd door de Dorpsbeek terwijl enkele honderden meters verder zich de Bovenschelde doorheen het landschap slingert.

In een straal van 1 km rondom het onderzoeksgebied vermeldt de CAI archeologische aanwezigheid gaande van de Steentijden tot en met de Nieuwste Tijd met een nadruk voor de prehistorische en vroegste historische periodes. Het gaat hierbij om Steentijden, Metaaltijden en de Romeinse periode.

De Steentijden leverden niet alleen losse vondsten op bestaande uit vuurstenen artefacten maar ook vondstenconcentraties samengesteld uit lithisch materiaal waaronder bewerkte stukken, schrabbers, lemmers en pijlpunten. Uiteraard mag het archeologisch onderzoek uitgevoerd door SOLvA niet worden vergeten – namelijk de site Ruien-Rosalinde – waarbij een heus Steentijdkampement voor de verwerking van prooi aan het licht kwam. De Metaaltijden leverden naast een losse vondst bestaande uit aardewerk eveneens nederzettingssporen op in de vorm van grachten, paalsporen en aardewerkfragmenten. Daarnaast werd ook een lanspunt en menselijke schedel in deze periode gedateerd. Romeinse periode leverde sporen op van een alleenstaande villa en daarmee geassocieerde vondstenconcentraties bestaande uit bouw materiaal. De middeleeuwen worden gerepresenteerd aan de hand van nederzettingssporen waaronder paalkuilen en grachten. De meest

recente geattesteerde periodes vormen de Nieuwe en Nieuwste Tijden met greppels en paalkuilen, de kerk van Ruien en projectielen uit WOI.

In aanvulling hierop leverde het cartografische en luchtfotografisch onderzoek de volgende resultaten op: De aanduiding van het projectgebied op de Fricxkaart lijkt onderhevig te zijn aan een aanzienlijke foutenmarge die het gebied zelfs ten zuiden van het Kluisbos situeert. Desalniettemin wordt het landelijke karakter van de streek duidelijk. De overige historische kaarten die de omgeving tijdens het leeuwendeel van de 18de en de 19de eeuw visualiseren, tonen het onderzoeksgebied in een onbebouwde toestand en voornamelijk in gebruik als landbouwgrond. Een weg doorsnijdt reeds vroeg het terrein. De luchtfoto's leverden de bewijzen voor de bebouwing binnen de contouren van het onderzoeksgebied met 1971 als terminus ante quem en de ingebruikname van haar omgeving als industriezone. Vanaf 2013 verdween de bebouwing gelegen op de linkerhelft van het terrein.

Het door ADEDE uitgevoerde bureauonderzoek kon de aan- of afwezigheid van de archeologische sporen ter hoogte van het projectgebied niet met zekerheid aantonen. Op basis van het geraadpleegde bronnenmateriaal wordt een archeologische verwachting naar voor geschoven waarbij archeologische resten aanwezig kunnen zijn daterend van de Steentijden tot en met de Nieuwste Tijd met een meer specifieke verwachting voor de prehistorische (Steen- en Metaaltijden) en de Romeinse periodes. Hoewel het bronnenmateriaal - historisch, archeologisch en cartografisch – de aanwezigheid van archeologische resten niet lijkt te ondersteunen, sluit dit hun aanwezigheid niet uit. Over het verwachte archeologisch potentieel kan bijgevolg – afgaand op de verworven informatie – weinig met zekerheid gezegd worden. Gezien deze conclusies acht ADEDE verder onderzoek noodzakelijk om tot een gedegen inschatting van het archeologisch potentieel van het terrein te komen.

In eerste instantie dient een landschappelijk bodemonderzoek de opbouw en bewaringstoestand van de bodem in kaart te brengen en de diepteligging van de archeologische niveaus te achterhalen. Gezien de CAI verschillende meldingen maakt van Steentijdartefacten – waaronder een Steentijdsite – in de nabije omgeving van het studiegebied en zowel de hoogte als het bodemtype van het onderzoeksgebied gelijkaardig zijn aan die van de reeds geregistreerde vindplaatsen, alsook de landschappelijk gunstige ligging van de site zoals verwacht voor Steentijdartefactensites – zijnde nabij een waterloop en in een overgangszone van laag- naar hooggelegen gebied – dient het landschappelijk bodemonderzoek voornamelijk te achterhalen wat het potentieel is van het onderzoeksgebied naar Steentijden toe. Wanneer blijkt dat zich in de bodem een intacte bodem en bewaarde archeologische niveaus omvat, dan zal , met het oog op eventuele Steentijdvondsten, een verkennend archeologisch booronderzoek moeten plaatsvinden. Vanaf het moment dat een

boorstaal één of meerdere Steentijdartefacten bevat, moet een waarderend booronderzoek opgestart worden. Wanneer het landschappelijk bodemonderzoek uitwijst dat er wat betreft Steentijdartefacten geen gunstige bewaringscondities zijn, kan meteen worden overgaan op een proefsleuvenonderzoek.

Na het landschappelijk bodemonderzoek (en eventueel verkennend en/of waarderend booronderzoek) zal een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd moeten worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe stratigrafie verwacht wordt.

5 Bibliografie

Gepubliceerde bronnen

Crombé Ph., et al., A sealed flint knapping site from the Younger Dryas in the Scheldt valley (Belgium): Bridging the gap in human occupation at the Pleistocene-Holocene transition in W Europe, in: *Journal of Archaeological Science* 50, 2014, pp. 420-439.

Decrits M., De Eerste Wereldoorlog te Ruien (Kluisbergen), in: *Annalen. Geschied- en oudheidkundige kring van Ronse en het tenement van Inde*, 1991, pp. 47.

Deschaumes C., Kasteelhoeve 'Ter Donckt' te Berchem (Kluisbergen), in: *Annalen. Geschied- en oudheidkundige kring van Ronse en het tenement van Inde*, 2002, pp. 129-161.

Pede R. & Deschieter J., Een opmerkelijke dolium te Ruien (Kluisbergen, O-VI), in: *Signa. Tijdschrift uitgegeven door het Comité voor de verspreiding van het onderzoek in de Gallo-Romeinse archeologie.*, 3, 2014, pp. 145-149.

Rogge M., De Gallo-Romeinse tumuli van Calmont, gemeente Kluisbergen (Oost-Vlaanderen), in: *Annalen. Geschied- en oudheidkundige kring van Ronse en het tenement van Inde*, 1972, pp. 137-144.

Roosens H., De Laet S. J., Opgraving van een bronstijdgrafheuvel op de Kluisberg (gem. Ruien, prov. Oost-Vlaanderen), in: *Archaeologia Belgica*, 14, 1952, pp. 45-49.

Van De Vijvere R., De heerlijkheid 'Ter Donckt' te Kluisbergen, in: *Annalen. Geschied- en oudheidkundige kring van Ronse en het tenement van Inde*, 1972, pp. 171-181

Verbrugge A., et al., Een afgedekte finaalpaleolithische site langs de Bovenschelde te Ruien "Rosalinde" (gem. kluisbergen, O-VI): voorlopige resultaten, in: *Notae Prehistoricae*, 32, 2012, pp. 10-11.

Verbrugge A. et al., De Romeinse bewoning op de site Ruien-Rosalinde (gem. Kluisbergen, Oost-Vlaanderen): evolutie vanaf de late ijzertijd tot het midden van de 3de eeuw., in: *Signa. Tijdschrift uitgegeven door het Comité voor de verspreiding van het onderzoek in de Gallo-Romeinse archeologie*, 6, 2017, pp. 135-146.

Internetbronnen

<https://www.cartesius.be>

<https://www.geopunt.be>

<https://ojs.ugent.be/VMD/article/view/5188/5112>

<https://www.etwie.be/database/entry/ronse>

Archeologienota's

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/2743>

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/3145>

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/9555>

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/5428>

<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/3806>

CAI-meldingen

<https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/211305>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/159316>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/159870>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/500409>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/501966>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/211378>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/70627>

6 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.	- 22 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 23 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied: NW-ZO (hoogteprofiel 1) en ZW-NO (hoogteprofiel 2).....	- 24 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.....	- 25 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.....	- 26 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 27 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.....	- 28 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.....	- 29 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 30 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 31 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de WW1 Trenchmaps.	- 35 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Fricx.....	- 37 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.....	- 38 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.....	- 39 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 40 -
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.....	- 41 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto 1971.	- 42 -
Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto 2013.	- 43 -
Figuur 19. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 48 -